

Broedvogels van het Haaksbergerveen in 2021

Rob Vogel

Sovon-rapport 2021/100

Broedvogels van het Haaksbergerveen in 2021

Rob Vogel

Sovon-rapport 2021/100
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Staatsbosbeheer

Colofon

© Sovon 2021

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Wijze van citeren: Vogel R. 2021. Broedvogels van het Haaksbergerveen in 2021. Sovon-rapport 2021/100. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ISSN-nummer: 2212 5027

Inhoud

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	3
2 Beschrijving van het gebied	4
2.1 Introductie	4
2.2 Natuurtypen.....	4
2.3 Hydrologie	6
2.4 Overige relevante milieuomstandigheden	7
2.5 Veldnamen	7
3 Werkwijze.....	8
3.1 Methode & veldwerk.....	8
3.2 Interpretatie en verwerking van de gegevens.....	9
3.3 Weers- en andere omstandigheden	9
3.4 Soortvolgorde/taxonomie.....	9
4. Resultaten.....	10
4.1.SNL-pakketten.....	11
4.2. Vergelijking met eerdere karteringen.....	12
4.3. Soortbesprekingen.....	12
5. Evaluatie.....	24
5.1 betekenis van het gebied voor broedvogels	24
5.2 Broedvogels in het hoogveen als indicator voor de natuurkwaliteit	24
5.3 Overig	25
6. Literatuur	26
Bijlage 1. Territoria per soort in het Haaksbergerveen in 2005-21	27
Bijlage 2. Aantal territoria per soort per jaar in het hoogveencomplex (383,4 ha).....	28
Bijlage 3: RL-soorten in het Haaksbergerveen in 2021	30
Bijlage 4. Broedvogelsoorten van Hoogveen (NO6.03).....	31
Bijlage 5. Criteria waarlangs de waarnemingen zijn geclusterd in Avimap.....	32
Bijlage 6. Soortkaarten inventarisatie 2021	34

Samenvatting

In het voorliggende rapport worden de resultaten beschreven van de broedvogelkartering in het Haaksbergerveen (504,2 ha) in 2021. Deze vond plaats in opdracht van Staatsbosbeheer in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL), waarbij van de terreinen die gebruik maken van deze subsidie onder andere het inventariseren van broedvogels in een zesjarige cyclus wordt vereist.

Het grootste deel van het inventarisatiegebied (bijna 400 ha) bestaat uit herstellend hoogveen, meer concreet een veenputtencomplex met overgangen naar natte en droge heide en met goed ontwikkelde gradiënten naar het omliggende zand- en leemlandschap. Door vernattingsmaatregelen in het verleden zijn de nog aanwezige met hoogveenvegetatie begroeide veenpakketten veranderd in drijfzand. Rondom het hoogveencomplex bevinden zich een aantal bosgebieden op deels natte bodems waarbij met name het gebied dat grenst aan de Buurserbeek zeer gevarieerd is.

Aan het inventarisatiegebied zijn van eind maart tot en met juli vijf integrale bezoeks rondes gebracht, die ca. een uur voor zonsopgang aanvingen. Elke bezoeksronde nam drie ochtenden in beslag. In totaal is er ruim 94 uur besteed aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoeksintensiteit van 11,2 minuten/ha. Deze is redelijk vergelijkbaar met de vorige twee integrale karteringen (2005, 2013).

In 2021 werden 91 soorten als broedvogel vastgesteld waarvan er 83 integraal werden geïnventariseerd (8 algemene 'generalisten' zoals Vink en Koolmees niet). Van de gekarteerde soorten komen er 19 voor op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare broedvogels. Hiervan is er één geclassificeerd als 'ernstig bedreigd' (Draaihals) en twee soorten zijn geplaatst in de categorie 'bedreigd' (Watersnip, Grauwe Klauwier).

Van een aantal vogelsoorten komen in het Haaksbergerveen broedparen van landelijk belang voor. Dat geldt in ieder geval voor Kraanvogel (ca. 10% landelijk totaal), Wintertaling (1,5-2%) en Watersnip (ca. 1%). De meest 'bijzondere broedvogelsoort' is dus de Kraanvogel die in 2021 met vier paren aanwezig was.

Kenmerkende broedvogelsoorten van hoogveen weten zich in het Haaksbergerveen redelijk te handhaven. Wel zien we dat een aantal soorten van verlandend veenmoeras zijn toegenomen. De opslag van het veen is voor verschillende soorten broedvogels een knelpunt terwijl die voor andere soorten – zoals Kraanvogel – wel dekking kan verschaffen.

1. Inleiding

Het Haaksbergerveen (504,2 ha) is in 2021 in opdracht van Staatsbosbeheer gekarteerd op broedvogels. In het voorliggende rapport worden de resultaten van de broedvogelkartering beschreven en nader geduid. De inventarisatie vond plaats in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) waarin onder andere het inventariseren van broedvogels in een zesjarige cyclus wordt vereist, en waarvan de resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie.

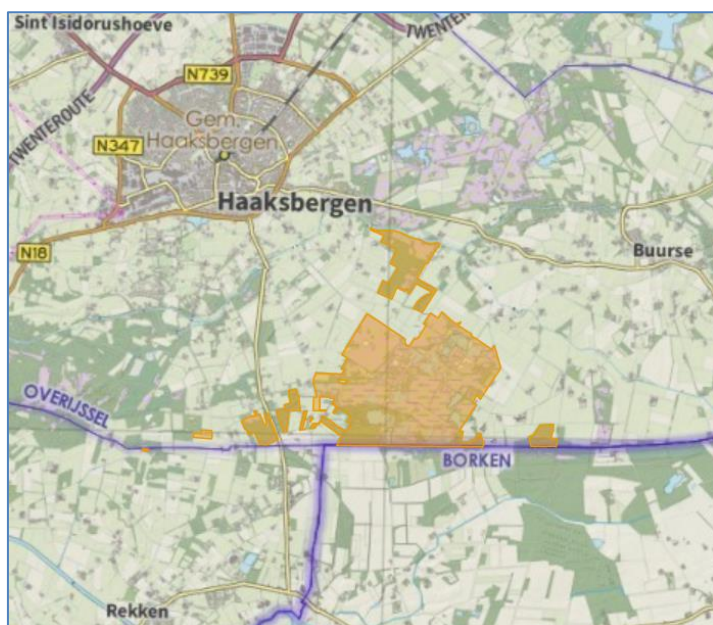
In hoofdstuk 2 wordt het inventarisatiegebied kort beschreven, waarna in hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de opzet en uitvoering van de kartering. De resultaten worden in hoofdstuk 4 beschreven en per relevante soort nader geduid door de resultaten in een historische context te plaatsen. Daarbij ligt het accent op de SNL-doelsoorten. Het Haaksbergerveen is namelijk zes keer eerder integraal onderzocht, voor het eerst in 1989. Het rapport besluit met een korte evaluatie in hoofdstuk 5.

Rick de Ruiter gaf door middel van 'deelbezoeken' interessante aanvullingen door. Nachtzwaluwen werden (naast de auteur) integraal geteld door Andrea van den Berg, Irene van der Linde, Rick Ruis, Rick de Ruiter en Ton Klomphaar. Vanuit Staatsbosbeheer begeleidden Andrea van de Berg en Rick de Ruiter de inventarisatie. Vanuit Sovon was André van Kleunen verantwoordelijk voor de begeleiding en leverden Lara Marx (kaartmateriaal) en Willem van Manen (opmaak) bijdragen aan de totstandkoming van dit rapport. Een eerdere versie van dit rapport werd becommentarieerd door Andrea van den Berg en Rick de Ruiter. De hiervoor genoemde personen worden bedankt voor hun bijdrage aan het veldwerk en/of de rapportage.

2 Beschrijving van het gebied

2.1 Introductie

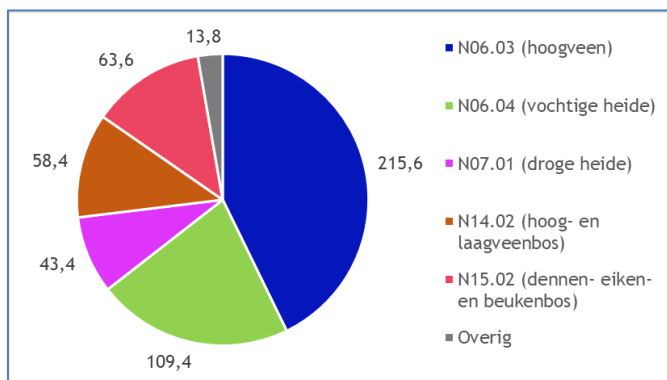
Het Haaksbergerveen ligt in het zuidoosten van Overijssel op ongeveer dertien kilometer ten zuidwesten van Enschede en drie kilometer ten zuidoosten van Haaksbergen (figuur 2.1). De oppervlakte van het hoogveencomplex bedraagt ca. 400 ha maar inclusief enkele aangrenzende bosgebieden is in 2021 in totaal 504,2 ha op broedvogels gekarteerd. De zuidgrens wordt gevormd uit de rijksgrens met Duitsland (Nordrhein-Westfalen) grotendeels grenzend aan het 70 ha grote natuurgebied Ammeloërvenn, dat bestaat uit schraalgraslanden, bos en hoogveenrestanten. Het Haaksbergerveen en Ammeloërvenn kunnen daarmee als één ecologisch geheel worden beschouwd. Samen met het Buurserzand is het Haaksbergerveen in het kader van de Habitatrichtlijngebied aangewezen als Natura 2000-gebied “Buurserzand en Haaksbergerveen”. Het Haaksbergerveen kwalificeert niet als Vogelrichtlijngebied.

Figuur 2.1 Ligging van het inventarisatiegebied (504,2 ha).

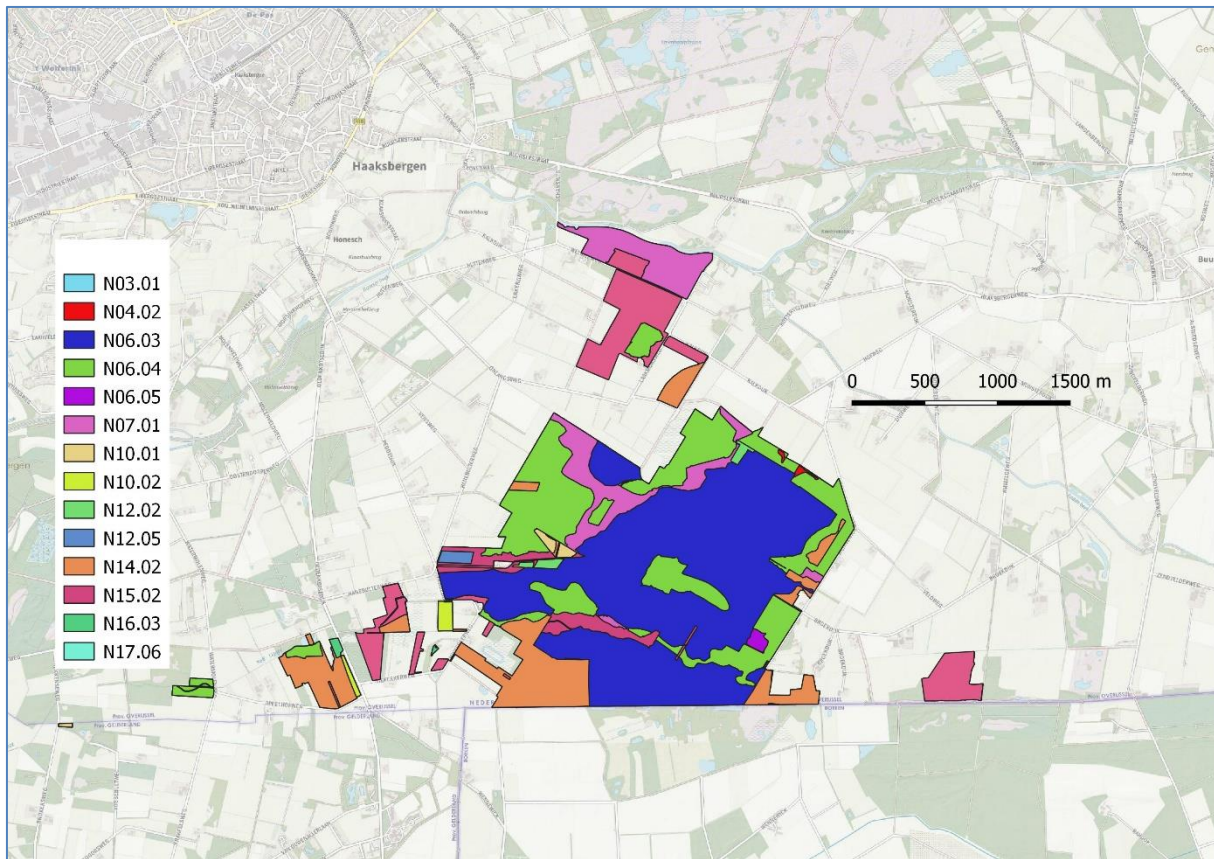
2.2 Natuurtypen

Het hoogveencomplex, grotendeels herstellend hoogveen, kan worden beschouwd als een veenputtencomplex met goed ontwikkelde gradiënten naar het omliggende zand- en leemlandschap. Door vernattingsmaatregelen in het verleden zijn de nog aanwezige, met hoogveenvegetatie begroeide veenpakketten, veranderd in drijfkillen (begroeide drijvende eilandjes). Deze lijken qua vegetatie sterk op moerasheiden. Er is een afwisseling van veenputten en dijkes. Uitgaande van de natuurbeheertypen bestaat ongeveer drie kwart van het inventarisatiegebied uit hoogveen en heide (figuur 2.2 en 2.3).

Figuur 2.2. Oppervlakte per natuurbeheertype.

Figuur 2.3. Ligging van de meest voorkomende natuurbeheertypen in het Haaksbergerveen. De meest voorkomende typen zijn N06.03 (hoogveen), N06.04 (vochtige heide), N07.01 (droge heide), N14.02 (hoog- en laagveenbos) en N15.02 (dennen, eiken en beukenbos).

Bossen

Bos beslaat ongeveer een kwart van de totale oppervlakte van het inventarisatiegebied. Binnen het bos kan een verdeling gemaakt worden tussen bos in het hoogveencomplex en de bossen daarbuiten. Het bos in het hoogveencomplex is deels aangeplant en deels spontaan. De aangeplante bossen zijn voornamelijk te vinden op de hoger gelegen zandruggen. Grove den is spaarzaam aangeplant in de jaren twintig van de vorige eeuw. De meeste aanplant bestaat uit loofbosen is te vinden op de centrale zandrug en ten westen van de Wientjeswei in het Stobbenveen (zie voor de ligging de toponiemenkaart, opgenomen in figuur 2.4). Deze bossen bestaan uit eiken gemengd met berken en behoren tot het voedselarme eiken-berkenbos met een leeftijd van 50-60 jaar. De ondergroei bestaat uit pijpestrootje, bochtig smele, adelaarsvaren, braam en blauwe bosbes. Het niet-aangeplante bos bestaat voornamelijk uit ruwe en zachte berken en is voornamelijk te vinden op de natte veenbodems, die tot het berkenbroekbos gerekend kan worden. De ondergroei bestaat hier onder andere uit veenmossen en eenarig wollegras. Om verdamping te beperken wordt boomgroei tegengegaan. Dit gebeurt deels met de hand, deels machinaal en deels door de bomen onder water te zetten en de komende jaren te laten verdrinken om zo veenvorming te bevorderen. In de komende jaren zal er door toekomstige vernattingsmaatregelen naar verwachting minder opslag zijn.

De bossen buiten het hoogveencomplex zijn voor het grootste deel aangeplant in de twintiger jaren van de vorige eeuw. In het noorden rondom het beheerkantoor is gemengd bos aanwezig met veel grove den, Amerikaanse eik, berk en eik. Ook is een vak met beuken aanwezig afgewisseld door gemengd naaldbos (grove den, Japanse larik, douglas). Het noordelijke deel langs de Buurserbeek bestaat uit vochtig eiken-berkenbos. Hier is ook een droge heide met een aantal fraaie groepen jeneverbessen aanwezig. Direct ten noorden van het beheerkantoor is droge heide met verspreid staande grove dennen te vinden. De bosgebieden in het zuidwesten rondom de Niekerkerweg bestaan uit gemengde bossen met beuk, zomereik, berk, grove den en fijnspar. Het meest westelijke deel bestaat uit vochtig berken-eikenbos met verspreid staande grove dennen. Het bosgebied ten oosten van het hoogveencomplex langs de Ammeloweg grenzend aan de Duitse grens, bestaat vooral uit naaldbos. Hier is veel grove dennenbos aangeplant, evenals douglas.

Droge heide met jeneverbesstruwelen net ten zuiden van de Buurserbeek. Hier waren onder andere Boompieper, Grauwe Klauwier en Geelgors aanwezig.

2.3 Hydrologie

De hydrologische omstandigheden zijn sterk sturend voor de samenstelling van de broedvogelbevolking en de ontwikkelingen daarin. Om de resultaten van de broedvogelkartering in een context te plaatsen worden daarom kort ingegaan op de hydrologische omstandigheden.

In de loop van de twintigste eeuw nam de ontwatering sterk toe wat een verdrogend effect had op het hoogveen. Vanaf 1973 is de ontwatering tegengegaan door middel van aanleg van dammen en het dempen van sloten en greppels. Hierdoor zijn er in de kern van het reservaat, met name tegen de Duitse grens, compartimenten met relatief stabiele waterstanden ontstaan. Daarnaast is in de periode tot 1985 zo'n 100 ha vrijgesteld van berkenopslag. Vanaf 1984 is de aandacht vooral gericht op verdere damaanleg en minder op de verwijdering van berkenopslag. Op de landsgrens is in 1976 een foliewand tot in de Tertiaire kleilaag aangebracht en halverwege de jaren tachtig verhoogd. Hierdoor is het aan de Duitse zijde van het Haaksbergerveen laaggelegen beekdal hydrologisch grotendeels van het Haaksbergerveen afgeschermd middels dit kwelscherm. De vrij recente herinrichting van de Koffiegoot (tussen 2003 en 2006), als toevoegend onderdeel van het watersysteem van de Berkel, draagt al in hoge mate bij aan water vasthouden en zorgt voor verbetering van het watersysteem van het Haaksbergerveen. Ondanks bovenstaande herstelmaatregelen is de actuele waterhuishouding in het Haaksbergerveen nog niet optimaal (provincie Overijssel 2017). Het gevolg hiervan is dat verdroging (te lage grondwaterstanden en te grote peilfluctuaties) nog altijd een knelpunt is.

Aan de zuidkant en in het centrum van het Haaksbergerveen zijn deze peilen hoog, naar de randen lopen ze geleidelijk af. Aan de noord- en westkant van het Haaksbergerveen is op de rand van het gebied een groot hoogteverschil aanwezig tussen het veencompartiment en het waterpeil in het landbouwgebied. Aan de noordrand is het hoogteverschil ca. twee meter. De compartimenten die aan de randen liggen verliezen door het grote peilverschil met de

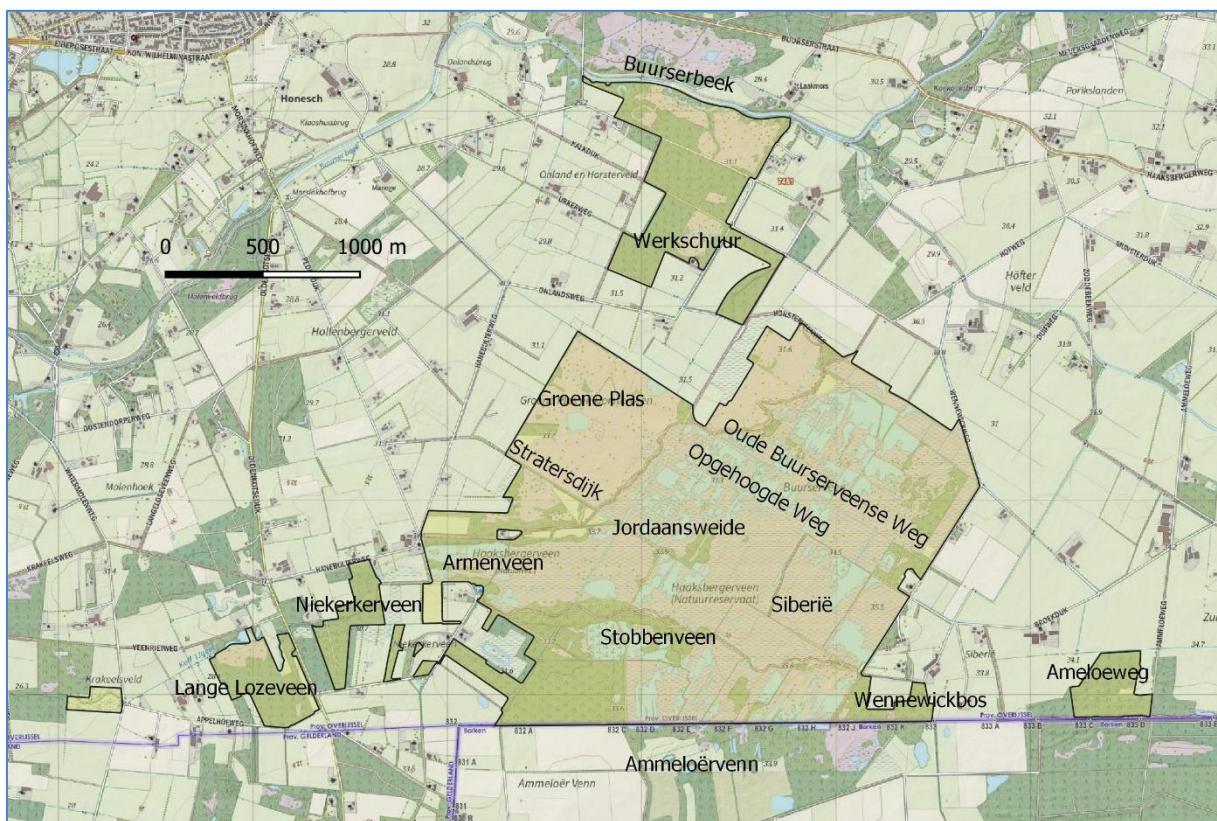
omgeving veel water, waardoor waterpeilen in de compartimenten te veel fluctueren. De wegzijging aan de randen kan technisch gezien beperkt worden door het plaatsen van een damwand. Echter, aan de randen van het veen liggen hoogveenbossen, vegetaties die gebonden zijn aan de contactzone tussen hoogveen (gedomineerd door regenwater) en de omgeving (met invloed van grondwater). Door het plaatsen van een damwand ontstaat er een scherpe scheiding tussen regenwater en grondwater, waardoor de hoogveenbossen in de overgangszone zullen verdwijnen. Daarom is het enige alternatief het inrichten van een bufferzone met een hoog waterpeil, waardoor een geleidelijke hydrologische overgang van hoogveen naar de omgeving behouden blijft én de wegzijging wordt beperkt.

2.4 Overige relevante milieuomstandigheden

In het Haaksbergerveen zijn de overgebleven heidevegetaties onderhevig aan vergrassing met pijpenstrootje, voornamelijk te wijten aan stikstofdepositie. Ook laten de storings- of stikstofminnende soorten pitrus, lisdodde en braam zich in hoge mate gelden. Daarnaast treedt berkenopslag in onwenselijk hoge mate op. Dit is vooral te wijten aan extreme droogte in de zomers van 2018 tot en met 2020 en stikstofdepositie. Met begrazing wordt dit op de hogere delen van het Haaksbergerveen tegengegaan, waardoor uitgesproken vochtige heide plaatselijk weer wat toeneemt (provincie Overijssel 2017).

2.5 Veldnamen

In dit rapport wordt onder andere in de toelichting per soort gebruik gemaakt van veldnamen. De meest gebruikte veldnamen zijn in figuur 2.4 gepresenteerd.

Figuur 2.4 De meest gebruikte veldnamen.

3 Werkwijze

3.1 Methode & veldwerk

Bij de kartering is de basiskarteringsmethode toegepast, een variant op het onderdeel 'bijzondere soorten' (B) van het BMP. Dit is de methodiek die sinds begin jaren tachtig de standaard is (Hustings *et al.* 1985, Vergeer *et al.* 2016). De werkwijze is gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitgaat naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen.

Aan het inventarisatiegebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht (tabel 3.1), waarbij ca. een uur voor zonsopgang werd gestart. Elk bezoek nam drie ochtenden in beslag. Vanaf de tweede ronde werd steeds op één ochtend per ronde ook gebruik gemaakt van een fiets om zoveel mogelijk uitsluitende waarnemingen te kunnen doen. Dit vooral nodig bij soorten met een grote actieradius, waaronder eenden en bij vooral in de schemer actieve soorten (Nachtzwaluw, Watersnip). Niet alle terreindelen waren goed bereikbaar, met name de terreinen ten noorden van de Oude Buurserveenseweg en ten zuiden van de Opgehoogde weg waren moeilijk tot niet begaanbaar vanwege de hoge waterstand, waardoor de waarnemer soms tot aan het midden in het water terecht kwam. Nadat de bomen en struiken in blad waren leverden locaties met opslag soms een moeilijke doordringbare muur van groen op. De doordringbaarheid werd er niet beter op door de meer dan twee meter hoge adelaarsvarens op sommige locaties.

Tabel 3.1 Bezoektijden aan het Haaksbergerveen in 2021

Bezoek-ronde	Datum	aandeel geteld	Starttijd	Eindtijd	Bestede tijd (minuten)
1	23-03-21	40%	06:17	12:49	392
	29-03-21	40%	07:02	12:27	325
	30-03-21	20%	06:52	10:41	229
2	14-04-21	30%	06:25	12:38	373
	16-04-21	40%	06:20	12:30	370
	21-04-21	28%	05:49	10:28	279
	21-04-21	2%	13:05	14:17	72
	28-04-21		14:52	14:59	7
3	12-05-21	30%	05:16	13:20	484
	13-05-21	35%	05:13	12:54	461
	17-05-21	1%	13:01	13:10	9
	18-05-21	35%	04:57	09:38	281
4	02-06-21	35%	04:27	11:30	423
	07-06-21	30%	04:16	10:34	378
	09-06-21	5%	04:03	08:07	244
	09-06-21	30%	10:51	11:39	48
5	23-06-21	30%	03:54	10:04	370
	25-06-21	40%	03:50	11:29	459
	07-07-21		21:45	23:15	90
	09-07-21	30%	05:59	11:58	359

Ook de aanwezigheid van Kraanvogels zorgde voor uitdagingen omdat deze soort geldt als bijzonder verstoringsgevoelig. De indruk van de waarnemer was dat ze al op een afstand van 500 meter nerveus konden worden, al foerageerden ze soms op een afstand van 200 meter van fietspaden. Verstoring van Kraanvogels die zou kunnen leiden tot stress, en daarmee tot het verlaten van het legsel en/of een verhoogde predatiekans van de jongen, moest worden vermeden. Daarvoor was het wel nodig om eerst de gevoelige locaties in beeld te hebben, wat pas in de tweede rondelukte. De locaties waar Kraanvogels in 2021 broedindicatief gedrag vertoonden komen (niet toevallig) overeen met de moeilijk bereikbare plaatsen, dus in de praktijk leidde de aanwezigheid van Kraanvogels niet tot veel extra beperkingen. Uitzondering hierop is de Groene Plas, die wél goed bereikbaar is. Hier werden pas in de 2e helft van het veldseizoen bezoeken gebracht toen het erop leek dat Kraanvogels hier weg waren. Die inschatting bleek onjuist.

Om verstoring van Kraanvogels te vermijden is de directe omgeving van de Groene Plas in juni geïnventariseerd door langs de bosrand te westen van de Groene Plas te lopen. De waarnemer was daar net niet zichtbaar voor de Kraanvogels.

In totaal is er door de waarnemer zelf ruim 94 uur (5.653 minuten) besteed aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoeksintensiteit van 11,2 minuten/ha. Deze is redelijk vergelijkbaar met de vorige twee integrale karteringen. In 2005 werd 15,1 minuten/ha besteed (Deuzeman 2006) en in 2013 9,9 minuten/ha (Asbreuk & van der Sluis 2014).

3.2 Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een tablet via de app Avimap, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Na afloop zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij gebruik is gemaakt van de criteria voor SNL-karteringen in terreinen van Staatsbosbeheer. Die wijken iets af van de standaard BMP-criteria (bijlage 5) omdat het aantal bezoeken tegen de ondergrens aan zit en vaak wat langer op de dag (tot ca. het middaguur) wordt doorgegaan.

Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten bij invoer in het veld (bijvoorbeeld Boomleeuwerik in plaats van Boompieper). De ingevoerde en geclusterde data zijn zorgvuldig gecontroleerd op dergelijke fouten. De clustercriteria zijn weergegeven op de verspreidingskaarten (bijlage 6).

3.3 Weers- en andere omstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2021 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 3.2 zijn enkele variabelen samengevat. Maart had een normale temperatuur en was vrij droog en zonnig. April was vrij zonnig, maar bijzonder koud. Eind maart werd in Twente nog een recordtemperatuur van 24,4 graden bereikt, een paar dagen later sneeuwde het tijdens het Paasontbijt. Mei was ten opzichte van het gemiddelde zeer koud, vrij nat en vrij somber. Juni was zeer warm, nat en zonnig. Juli was iets minder warm dan gemiddeld maar veel minder zonnig dan gemiddeld over de laatste dertig jaar.

Tabel 3.2. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, dagelijks aantal zonuren en hoeveelheid neerslag) in de periode maart-juni 2021, op basis van gegevens van het KNMI, station Twente (temperatuur) en De Bilt (zonuren en neerslag). Ref staat voor langjarig gemiddelde (1991-2020).

Maand	Temperatuur (°C)		Zonuren		Neerslag (mm)	
	2021	Ref	2021	Ref	2021	Ref
Maart	6,0	6,5	158	146	44	53
April	6,3	9,9	221	196	41	40
Mei	11,1	13,4	200	225	90	55
Juni	18,7	16,2	247	214	94	66
Juli	18,2	18,3	196	222	80	78

3.4 Soortvolgorde/taxonomie

In dit rapport worden de soorten gepresenteerd volgens de systematiek van het International Ornithological Committee (IOC).

4. Resultaten

In 2021 werden 91 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 83 integraal werden geïnventariseerd (tabel 4.1). De volgende wel als broedvogel aanwezige soorten werden niet bij de kartering betrokken: Merel, Roodborst, Winterkoning, Tjiftjaf, Fitis, Pimpelmees, Koolmees en Vink. Deze soorten gelden als 'generalist' wat betekent dat ze geen specifieke eisen stellen aan hun leefomgeving waardoor de informatie beperkte waarde heeft voor de evaluatie van het beheer. Het karteren van deze soorten neemt bovendien relatief veel tijd in beslag omdat steeds stil moeten worden gestaan om waarnemingen in te tekenen.

Van de gekarteerde soorten komen er 19 voor op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare broedvogels (Van Kleunen *et al.* 2017). Hiervan is er 1 geclassificeerd als ernstig bedreigd en zijn er 2 geclassificeerd als bedreigd, 6 als kwetsbaar en 9 als gevoelig.

Tabel 4.1. Broedvogels van het Haaksbergerveen in 2021. (N=aantal territoria, EB=ernstig bedreigd, B=bedreigd, KW=kwetsbaar en G=gevoelig).

RL	Soort	N	N/100 ha	RL	Soort	N	N/100 ha
	Grote Canadese Gans	1	0,20		Kauw	2	0,40
	Grauwe Gans	114	22,61		Zwarte Kraai	21	4,17
	Nijlgans	3	0,60	G	Zwarte Mees	4	0,79
KW	Slobeend	5	0,99		Kuifmees	7	1,39
	Krakeend	7	1,39		Glanskop	10	1,98
	Wilde Eend	31	6,15	G	Matkop	9	1,79
KW	Wintertaling	29	5,75		Boomleeuwerik	6	1,19
	Kuifeend	12	2,38	G	Veldleeuwerik	3	0,60
	Kwartel	3	0,60		Staartmees	9	1,79
	Fazant	28	5,55		Fluiter	2	0,40
	Dodaars	15	2,98		Kleine Karekiet	38	7,54
	Blauwe Reiger	1	0,20		Bosrietzanger	4	0,79
	Wespendief	2	0,40	G	Spotvogel	8	1,59
	Sperwer	2	0,40		Sprinkhaanzanger	18	3,57
	Havik	2	0,40		Zwartkop	112	22,21
	Buizerd	5	0,99		Tuinfluiter	67	13,29
	Waterral	12	2,38		Grasmus	44	8,73
	Waterhoen	11	2,18		Vuurgoudhaan	2	0,40
	Meerkoet	8	1,59		Goudhaan	8	1,59
G	Kraanvogel	4	0,79		Boomklever	15	2,98
	Kievit	9	1,79		Boomkruiper	36	7,14
	Kleine Plevier	1	0,20		Spreeuw	14	2,78
KW	Wulp	1	0,20		Zanglijster	48	9,52
	Houtsnip	6	1,19	KW	Grote Lijster	8	1,59
B	Watersnip	13	2,58	G	Grauwe Vliegenvanger	24	4,76
	Kokmeeuw	5	0,99		Blauwborst	27	5,36
	Holenduif	6	1,19		Bonte Vliegenvanger	13	2,58
	Houtduif	100	19,83		Gekraagde Roodstaart	34	6,74
KW	Koekoek	18	3,57		Roodborsttapuit	24	4,76
	Bosuil	3	0,60		Heggenmus	18	3,57
KW	Ransuil	1	0,20	G	Gele Kwikstaart	1	0,20
	Nachtzwaluw	17	3,37		Witte Kwikstaart	1	0,20
	IJsvogel	1	0,20	G	Graspieper	1	0,20
EB	Draaihals	1	0,20		Boompieper	46	9,12
	Middelste Bonte Specht	5	0,99		Appelvink	13	2,58
	Kleine Bonte Specht	10	1,98		Goudvink	8	1,59
	Grote Bonte Specht	41	8,13	G	Kneu	10	1,98
	Zwarte Specht	4	0,79		Putter	4	0,79
	Groene Specht	7	1,39		Sijs	1	0,20
B	Grauwe Klauwier	3	0,60		Geelgors	25	4,96
KW	Wielewaal	13	2,58		Rietgors	49	9,72
	Gaai	15	2,98				

4.1.SNL-pakketten

In totaal 27 soorten zijn doelsoort voor één of meer van de zes binnen het onderzoeksgebied toegekende natuurbeheertypen¹ (tabel 4.2). De meeste doelsoorten (12) zijn vastgesteld in N15.02 (dennen- eiken en beukenbos) maar de meest bijzondere doelsoorten zijn vastgesteld in N06.03 (hoogveen). Van soorten met een grote actieradius, met name Wespendif en Zwarte Specht, moeten de dichtheden door de oogharen worden bekeken omdat deze soorten gebruik maken van een veel groter gebied. In de kern komt het erop neer dat de soort in kwestie in ieder geval gebruik maakt van het beheertype.

Tabel 4.2. Aantal territoria en de dichtheid van de vastgestelde SNL-doelsoorten per natuurbeheertype.

Beheertype	Naam	Opp (ha)	Soort	Aantal	N/100 ha
N06.03	hoogveen	215,62	Kraanvogel	3	1,4
			Watersnip	9	4,2
			Blauwborst	22	10,2
			Roodborsttapuit	11	5,1
N06.04	vochtige heide	109,40	Wulp	1	0,9
			Grauwe Klauwier	1	0,9
			Veldleeuwerik	2	1,8
			Roodborsttapuit	11	10,1
			Graspieper	1	0,9
N07.01	droge heide	43,35	Geelgors	10	9,2
			Draaihals	1	2,3
			Grauwe Klauwier	1	2,3
			Boomleeuwerik	4	9,3
			Roodborsttapuit	1	2,3
N14.02	hoog- en laagveenbos	58,37	Geelgors	9	20,9
			Kleine Bonte Specht	3	5,2
			Grote Bonte Specht	10	17,2
			Wielewaal	3	5,2
			Matkop	1	1,7
			Boomkruiper	7	12,1
N15.02	dennen- eiken- en beukenbos	63,63	Grauwe Vliegenvanger	5	8,6
			Gekraagde Roodstaart	11	19,0
			Wespendif	1	1,6
			Middelste Bonte Specht	2	3,2
			Kleine Bonte Specht	2	3,2
			Zwarte Specht	3	4,8
			Groene Specht	2	3,2
			Wielewaal	3	4,8
			Fluiter	2	3,2
			Vuurgoudhaan	2	3,2
			Boomklever	10	15,9
			Appelvink	8	12,7
			Sijs	1	1,6
			Geelgors	1	1,6

¹ <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/>

4.2. Vergelijking met eerdere karteringen

Het Haaksbergerveen is zeven keer eerder gebieddekkend onderzocht op broedvogels (Deuzeman 2006, Asbreuk & van der Sluis 2014). De begrenzing van het onderzoeksgebied - en dus ook de oppervlakte - varieert echter aanzienlijk van kartering tot kartering, wat een directe vergelijking bemoeilijkt. De resultaten van de laatste drie karteringen, met afwijkende begrenzingen van het telgebied, zijn opgenomen in bijlage 1. Omdat het centrale hoogveencomplex van 383 ha wél in alle zeven onderzoeksjaren geteld is, kan dit gebied de basis vormen voor de vergelijking. De aantallen per jaar in het hoogveencomplex zijn weergegeven in bijlage 2.

Gedeelte van het hoogveen dat vergrast is met berkenopslag. Hier komen vooral talrijke generalisten zoals Fitis als broedvogel voor (19 juli 2021).

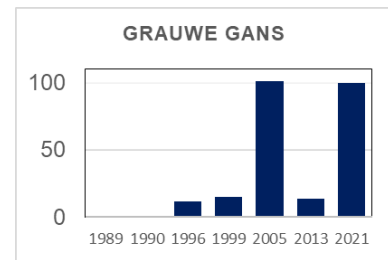
4.3. Soortbesprekingen

De inventarisatieresultaten van de meer bijzondere soorten worden in deze paragraaf nader toegelicht. Naast zeldzame en schaarse soorten gaat de aandacht uit naar de vogelsoorten die kenmerkend zijn voor hoogveen. Per besproken soort wordt het in 2021 vastgestelde aantal paren in het hele inventarisatiegebied van 504 ha tussen haakjes weergegeven. Indien functioneel wordt er ook een grafiek gepresenteerd met de aantallen paren per inventarisatiejaar in het hoogveencomplex van 383,4 ha. Dit gebied is zoals in § 4.2 aangegeven in alle jaren volledig gekarteerd op broedvogels, wat een goed vergelijkbaar beeld oplevert. De aantallen die achter de soortnaam zijn genoemd kunnen dus afwijken van de aantallen die voor 2021 in de grafiek gepresenteerd zijn.

Grauwe Gans (114 paar)

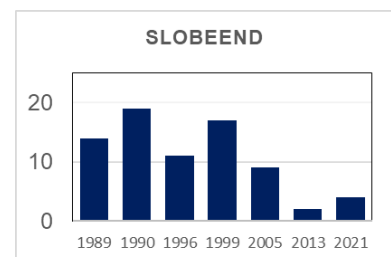
De Grauwe Gans is na de eeuwwisseling sterk toegenomen als broedvogel, waarbij het lagere aantal in 2013 waarschijnlijk een methodisch effect is. In dat jaar zijn de tellingen vooral in april-juni verricht terwijl de totalen in 2005 en 2021 vooral gebaseerd zijn op de 1^e telronde, wanneer Grauwe Ganzen zich het meest opvallend gedragen. Later in het seizoen vindt bovendien bestrijding plaats om eutrofiering tegen te gaan, wat interpretatieproblemen kan opleveren. In het hoogveen-complex wordt in semi-kolonies genesteld in de meest natte terreindelen, waar de kans op nestpredatie door o.a. vos lager zal zijn. Er werden niettemin nogal wat restanten van eieren gevonden die vermoedelijk uit ganzennesten waren gehaald.

Broedende Grauwe Gans op een eilandje in het centrale deel van het Haaksbergerveen. De kans op nestpredatie door o.a. vos is hier relatief laag (21 april 2021).

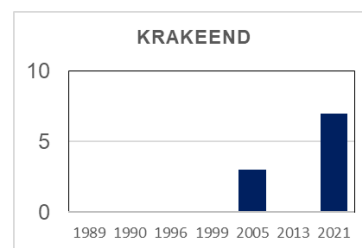
Slobeend (5 paren)

Het aantal vastgestelde paren is gebaseerd op waarnemingen van baltsende paren in april en mei. In april vond er ook wat balts in grotere groepen (20-30 vogels) op het water plaats maar daarbij ging het waarschijnlijk niet om lokale broedparen. Op langere termijn is de Slobeend afgenomen als broedvogel wat door Asbreuk & van der Veen (2014) onder andere wordt geweten aan de afname van de hoeveelheid open water door hoogveenvorming. Mogelijk is er ook een relatie met de waterkwaliteit (afname eutrofiering). Deze grondeleend prefereert matig voedselrijke omstandigheden.

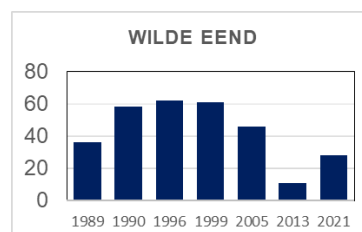
Krakeend (7 paren)

De stippenkaart is vooral gebaseerd op baltsende paren in mei, aangevuld met waarnemingen in mei en juni van vrouwtjes die nerveus op de waarnemer reageerden, zonder weg te vliegen. Ze werden alleen vastgesteld in de meest natte en open terreindelen. Op langere termijn bezien zit de soort in de lift, waarschijnlijk als gevolg van de landelijke toename in vooral de voedselrijkere milieus (Sovon 2018). Deze toename kan ertoe leiden dat nu ook suboptimale (voedselarmere) habitats worden bezet.

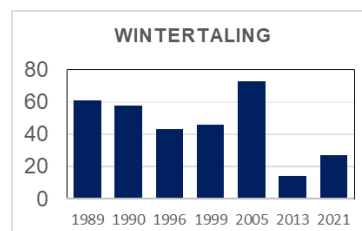
Wilde Eend (31 paren)

Het aantal territoriumstippen in de verspreidingskaart heeft vooral betrekking op baltsende paren, aangevuld met nestindicatieve waarnemingen zoals afleidingsgedrag. Met name in de slecht toegankelijke terreindelen zullen veel paren zijn gemist. Op langere termijn bezien neemt het aantal paren af, met mogelijk enig herstel in de afgelopen jaren. Ook landelijk bezien is er een afname, mogelijk omdat er te weinig kuikens volwassen worden om de populatie op peil te houden (Schekkerman *et al.* 2016).

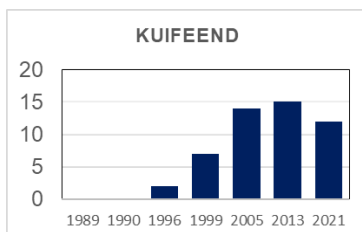
Wintertaling (29 paren)

Het aantal paren heeft deels (april/mei) betrekking op baltsende vogels en deels (juni) op nestindicatieve waarnemingen zoals afleidingsgedrag of vrouwtjes met jongen. Het ploeteren door nat veen in juni leverde om de haverklap waarnemingen op van alarmerende vrouwtjes of afleidingsgedrag (simuleren vleugellamheid). Vaak waren die alleen te horen omdat er vanwege de opslag weinig vrij zicht was. Op grond hiervan mag worden aangenomen dat Wintertalingen pas laat (ver in mei) zijn gaan broeden, maar ook dat het aantal broedende paren in werkelijkheid hoger zal liggen. Op de langere termijn lijkt de Wintertaling niettemin af te nemen, met mogelijk enig herstel in de laatste jaren. Door een toename van bos en een afname van open water zijn ze echter wel moeilijker te tellen dan voorheen. Het is niet uitgesloten dat het populatietotaal in 2005 iets te hoog is uitgevallen omdat late doortrekkers zijn meegeteld (Deuzeman 2006). Naar verwachting is er per saldo slechts sprake van een beperkte afname.

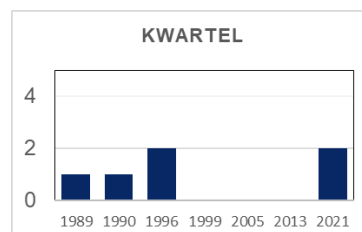
Kuifeend (12 paren)

Nog meer dan de andere eendensoorten waren Kuifeenden vooral te vinden bij de grote plassen in het Haaksbergerveen. Op grond van broedindicatief gedrag in juni en één waarneming met vier kuikens in juli, wordt ook daadwerkelijk gebroed in het hoogveen. Waarschijnlijk heeft de Kuifeend zich pas in de jaren negentig gevestigd. De piek lijkt rond 2013 bereikt. De bosopslag in een deel van het hoogveen is voor deze soort mogelijk niet gunstig.

Kwartel (3 territoria)

De Kwartel was in 2021 schaars met één territorium op de droge heide ten zuiden van de Buurserbeek en twee in het veencomplex. In de bufferzone aan de noordzijde van het veencomplex werden ten minste drie roepende vogels gehoord. Ook bij voorgaande karteringen waren Kwartels schaars in het veen, of zelfs afwezig.

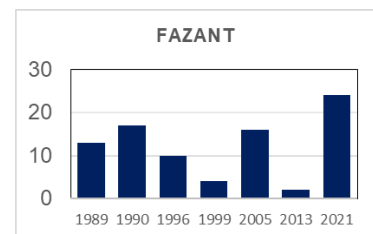

Broedhabitat voor o.a. Wilde Eend en Wintertaling. Sommige andere eendensoorten waaronder Slobeend en Kuifeend mijden de opslag. Het successiestadium met berkenopslag is interessant voor Grasmus en Kneu. De delen van het herstellende hoogveen (waarschijnlijk mede door stikstofdepositie) die sterk vergrast zijn, worden gekenmerkt door een lage broedvogeldichtheid (7 juni 2021).

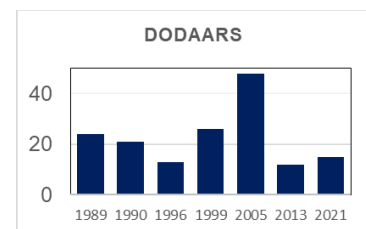
Fazant (28 territoria)

Fazanten waren vooral in het hoogveen te vinden en ontbraken vrijwel in de drogere gebieden daaromheen. De voorliefde voor natte gebieden is een landelijk fenomeen, even als in de Centraal-Aziatische regio waar de soort van nature voor komt. Dit is waarschijnlijk te verklaren doordat de predatiedruk in natte gebieden lager zal zijn. Het aantalsverloop is grillig maar duidt op een toename. Het lage aantal in 2013 is opvallend en niet goed te verklaren, al heeft een reeks van vijf wat koudere winters tot en met 2012/13 mogelijke voor verhoogde sterfte gezorgd. Die koudere winters waren er in de jaren negentig echter ook, dus dit lijkt geen sluitende verklaring.

Dodaars (15 territoria)

De kenmerkende trillende baltsroep was te horen in de meest natte delen van het hoogveencomplex, vooral daar waar ook dekking langs de veenputten aanwezig is. In de afgelopen dertig jaar is de Dodaars afgenomen in het Haaksbergerveen. Deze trend loopt deels in de pas met de landelijke trend, met een toename tot kort na de eeuwwisseling, gevolgd door een lichte afname (www.sovon.nl). Ook in veel andere hoogveengebieden is er sprake van een afname. In de Deurnse Peel en Mariapeel wordt, naast ontwikkelingen in de waterkwaliteit, ook een relatie met Grauwe ganzen vermoed. Deze kunnen nesten van Dodaars onttakelen om het nestmateriaal in de eigen nesten te verwerken (van Dongen *et al.* 2019). Bij de verwante Geoorde Fuut is op het Dwingelderveld vastgesteld dat de kuikenoverleving laag is vanwege een slecht voedselaanbod op de zure vennen en mogelijk ook door kalkgebrek (van der Schuur 2020). Mogelijk speelt dit ook in hoogveengebieden waaronder het Haaksbergerveen.

Blauwe Reiger (1 paar)

In het centrale deel van het hoogveencomplex werd in april nestbouw in een wilgencomplex geconstateerd. Dit gedeelte is lastig bereikbaar en bovendien een (verstoringgevoelige) broedlocatie van de Kraanvogel. Er is dus niks bekend over het broedsucces. Bedelende jongen werden niet gehoord. Voor zover bekend zijn niet eerder broedpogingen ondernomen in het hoogveencomplex.

Wespendief (2 territoria)

In de omgeving van de SBB-werkschuur werd op 17 mei een vrouwtje waargenomen die opvloog uit het bos. Ongeveer 1 minuut later kwam er mannetje achter het bos die achter het vrouwtje aanvloog richting Haaksbergerveen (waarneming Rick de Ruiter). In de omgeving kon aanvankelijk geen nest worden ontdekt maar die is in dichte bebladerde kronen makkelijk over het hoofd te zien. Dat bleek ook wel want op 3 december 2021 werd het nest alsnog gevonden in een grove den. Het nest was opgebouwd met takjes van loofbomen. Over het broedsucces is niks bekend. In het zuidoostelijk deel werd op 19 mei een baltsend paar waargenomen. Op 2 juli werd hier een foeragerend vrouwtje waargenomen. Het Wennewickbos en omgeving werd op die datum zonder resultaat afgespeurd op een nest. Wel werden op de grens graafsporen met enkele dekveren aangetroffen. Het is goed mogelijk dat een broedpoging in het Duitse deel van het veen heeft plaatsgevonden.

Sperwer (2 paar)

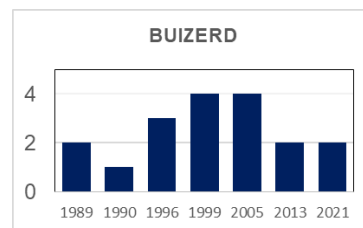
In het noordwesten werd succesvol gebroed in een vak middeloude grove den langs de Welmerweg, ca. 25 meter buiten het inventarisatiegebied. Op 25 juni bevonden zich vijf grote jongen op het nest. In het uiterste zuidoosten langs de Ammeloweg waren twee paren aanwezig in vrij dicht gemengd naaldbos. De afstand tussen beide paren bedroeg ruim 200 meter. Een nest in aanbouw in een berk werd niet voltooid omdat het vrouwtje in april vermoedelijk door een Oehoe werd gepredeerd. Ook de andere locatie werd in eind april/begin mei verlaten.

Havik (3 paar)

In het zuidwesten van inventarisatiegebied werd op twee locaties succesvol gebroed. In het rustige bos rond het Niekerkerveen werd succesvol gebroed in een grove den (één takkeling waargenomen). Op grond van oude prooiresten onder de nestboom waren in ieder geval ook in 2020 jongen op het nest aanwezig. In het berkenbos in het zuidwesten van het Haaksbergerveen werd succesvol gebroed in een berk (zie foto). In juni vlogen er twee bedelende jongen door het nestbos. In het zuidoosten werd op 30 maart een 'kekkerende' vogel gehoord maar uiteindelijk is in het dennenbos juist aan de Duitse kant, het Luntener Feld, gebroed. In het verleden werd op deze locatie aan de Nederlandse kant genesteld (med. Rick Ruis), waar in ieder geval nog een oud niet bezet horst in een sitkaspar aanwezig was. Hier werden ook veren gevonden van een Havik die waarschijnlijk door een Oehoe gepredeerd was.

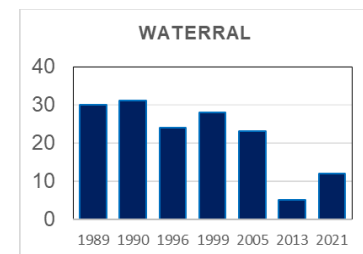
Buizerd (5 territoria)

Van de vijf aanwezige paren (2 nesten) bevonden zich er slechts twee in het hoogveencomplex, waar in beide gevallen in berk werd gebroed. Over de langere termijn bezien is er mogelijk een afname, wat mogelijk een gevolg is van het hydrologisch herstelbeheer. Voor veel muizensoorten is het gebied te nat.

Waterral (12 territoria)

Met name in de diepe schemer waren Waterrallen te horen in de meest natte delen van het hoogveencomplex. Hierbij ging de voorkeur uit naar verlandingszones met open water dat wordt omzoomd door rietvegetaties en in mindere mate ook pitrus-vegetaties. Op wat langere termijn lijkt de soort af te nemen, al is er inmiddels waarschijnlijk een herstel ingezet. Deze moerasvogel lijkt niet te profiteren van het eerdere hydrologisch herstelbeheer. Mogelijk speelt verbossing (toename van opslag rondom de veenputten) de soort parten, terwijl ook de verminderde voedselrijkdom een rol kan spelen.

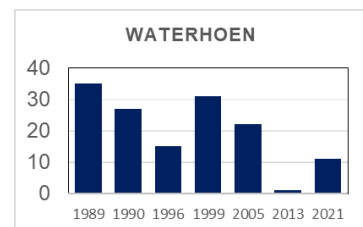

Berkenbos rond het Stobbenveen met een bezet haviksnest (30 maart 2021). Dit bos (berk met hier en daar eik en grove den) is ook aantrekkelijk voor o.a. Grote Bonte Specht, Gekraagde Roodstaart en Boomkruiper.

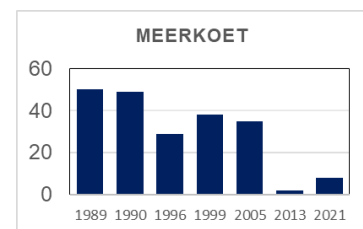
Waterhoen (11 territoria)

Waterhoentjes zijn evenals Waterrallen te vinden in de meeste natte delen van het hoogveen al lijken ze opslag iets minder te mijden. De aantalsontwikkeling komt sterk met de Waterral overeen, waarbij de inventarisatie in 2013 mogelijk niet volledig was, al kan een reeks koudere winters ook een rol hebben gespeeld. Het geleidelijk dicht groeien van de plassen pakt voor deze soort mogelijk niet goed uit, terwijl ook de verminderde voedselrijkdom een rol kan spelen.

Meerkoet (8 territoria)

Meerkoeten waren aan te treffen langs de wat grotere plassen. Op langere termijn gezien is sprake van een sterke afname, waarschijnlijk als gevolg van de verlanding en hoogveenvorming, waarbij de veenputten steeds kleiner worden. De ontwikkeling kan ook duiden op afnemende eutrofiering.

Kraanvogel (4 paar)

In 2021 waren vier broedparen in het Haaksbergerveen aanwezig. Uitgaande van een landelijke populatie van 35 paren (Boele *et al.* 2021) is het gebied daarmee voor deze soort van landelijke betekenis. Toch broedt de Kraanvogel er pas sinds kort. In 2016 werd voor het eerst een baltsend paar vastgesteld maar werd er nog niet gebroed. In 2017 werd voor het eerst een broedpoging ondernomen maar het eerste broedsel mislukte. Tot eind juli werd nog wel een vogel in het hoogveen waargenomen, wat kan duiden op een tweede broedpoging. In augustus werd aan de rand van het hoogveen een paar met een jong waargenomen. Dit jong was al vliegvlug en kan dus ook elders zijn grootgebracht. In 2018 werd voor het eerst succesvol gebroed; er werd één kuiken grootgebracht. In 2019 broedden twee paren in het gebied, waarvan één paar een jong wist groot te brengen. In 2020 waren drie paren aanwezig, wat in

ieder geval één kuiken opleverde maar voor zover bekend is dit kuiken niet vliegvlug geworden (meldingen Rick Ruis/Ben Hulsebos).

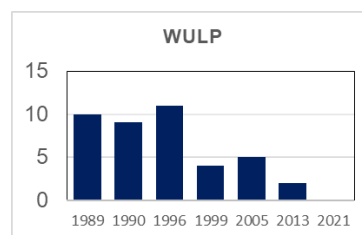
In het voorjaar van 2021 waren waarnemingen van Kraanvogels dagelijkse kost en was het zaak de broedplekken snel te lokaliseren om de kans op verstoring te kunnen minimaliseren. Bij de eerste ronde lukte dit al deels door continu het gebied met de verrekijker af te zoeken. Nadat de berken in blad waren lukte dat niet meer, en was het nodig om de in de ochtendschemer roepende vogels zo goed mogelijk te lokaliseren en – bij herhaalde roepactiviteit - een kruispeiling te doen. Op 18 mei werd halverwege de Buurserveenweg een Kraanvogel waargenomen die op grond van het alerte gedrag en het naar beneden kijken een kuiken begeleidde. Dit jong was door de vrij hoge vegetatie niet te zien. Dat gold ook voor een paar wat een jong begeleidde op 23 juni, ongeveer één kilometer ten noordwesten daarvan. Op dezelfde datum werd aan de oostzijde van de Groene Plas ook een paar waargenomen, eveneens in hogere vegetatie. Eén deze twee paren werd op 29 juni juist ten westen van het veen nabij de Groene plas (aan de Hanebulterweg) met een jong gezien, en op enige afstand gefotografeerd door Coen Voorink. Het paar dat juist ten zuiden van de opgehoogde weg broedde was relatief vocaal actief in de vroege schemer. Deze vogel vloog in mei geregeld heen en weer tussen deze locatie en het Ammeloer Venn. Al met al kan worden gesproken van vier broedparen waarbij in ieder geval in twee gevallen sprake was van een kuiken.

Links: grasland op ca. 500 meter ten noordoosten van de Groene Plas waar Kraanvogels geregeld foerageerden , en waar op 23 juni hoogstwaarschijnlijk met een jong aanwezig was. Rechts: foeragerende Kraanvogel met jong juist buiten het veen ten zuidwesten van de Groene Plas (foto: Coen Voorink).

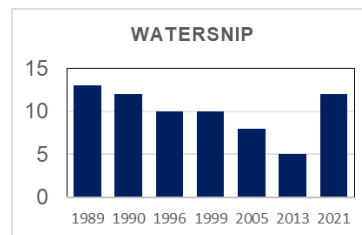
Wulp (1 territorium)

Het enige territorium bevond zich juist buiten hoogveencomplex. Ook in het omliggende cultuurland waren verschillende paren aanwezig. De soort is sinds eind vorige eeuw doorlopend afgenomen en lijkt inmiddels verdwenen uit het hoogveencomplex. De belangrijkste redenen zijn vermoedelijk vergrassing/verruiging en verbossing. Wulpen zijn gebonden aan open gebieden met korte, bij voorkeur grazige vegetaties. In het omliggende cultuurland werd nog wel gebroed en deze vogels vlogen soms ook boven het hoogveen.

Watersnip (13 territoria)

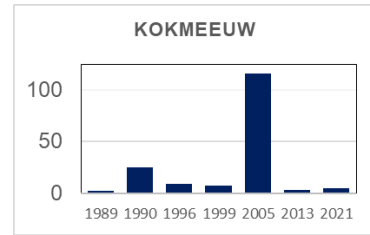
Alle territoria bevonden zich in het hoogveencomplex, met een voorkeur voor de natte delen. Locaties met hogere bomen werden niet vermeden. Het meest betrouwbare beeld werd verkregen in de diepe ochtendschemer, zo rond de ochtendzangpiek van de Nachtzwaluw. Behalve baltsvluchten konden toen ook 'kloktikkende vogels' worden genoteerd. De dichtheid in het hoogveen is met 4,2 territoria/100 ha veen (natuurbeheertype hoogveen) voor huidige begrippen hoog. Na een eerdere lichte afname lijkt de dichtheid weer terug te zijn op het gunstige niveau van rond 1990. Ongeveer 1% van de landelijke populatie broedt in het Haaksbergerveen.

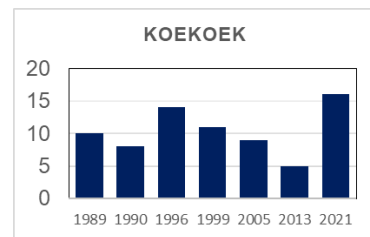
Kokmeeuw (5 paar)

Tussen het westelijke deel van de Oude Buurserveenseweg en de opgehoogde weg werden zowel vroeg in het seizoen als laat in het seizoen broedpogingen ondernomen op o.a. drijftillen. In juni alarmeerden de vogels ook bij nadering van de waarnemer, wat de aanwezigheid van enkele nesten deed vermoeden. Om onduidelijke redenen verdwenen de vogels weer. Door opslag werd het veen mogelijk minder aantrekkelijk (minder vrij zicht). Tot ver in de jaren zeventig waren kokmeeuwenkolonies beeldbepalend in natte hoogveengebieden. Aan het eind van de vorige eeuw waren ze zeldzaam, waarbij naast verdroging (en daarmee verband houdende predatie) ook intensivering in het agrarische cultuurland zorgde voor een afnemend voedselaanbod. De piek in 2005, op o.a. dezelfde locatie waar ook in 2021 een broedpoging werd vastgesteld, is niet goed te verklaren. In dat jaar broedden twee paar Geoorde Futen ook succesvol in de kolonie (Deuzeman 2006).

Koekoek (18 territoria)

Koekoeken vliegen veel rond en roepen dan op tal van locaties. Overschatting ligt daarmee op de loer. Voor een betrouwbaar beeld moet het aantal territoria gebaseerd zijn op (dan honkvaste) roepende mannetjes in de ochtendschemer. Zelfs met dit conservatieve uitgangspunt is het hoogveencomplex goed bezet. Na een eerdere geleidelijke afname is de stand dus inmiddels weer op een hoog peil. Ook landelijk gezien is de afgelopen 10-15 jaar een licht herstel waarneembaar (<https://stats.sovon.nl/>).

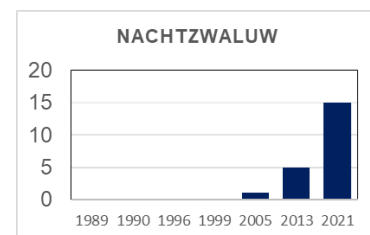

Oehoe (0 territoria)

In maart werden in het oude dennenbos, afgewisseld met o.a. sitkaspar en berk, langs de Ammeloweg restanten gevonden van Houtduif en Havik die veel leken op prooiresten van een Oehoe (ruwe pluksels rondom een hoge boom). Ook werden dikke kalkstrepen gezien die ook leken te duiden op een Oehoe. Pas op 21 april kon een slapende vogel boven in een dikke sitkaspar worden gezien, wat op 18 juni in het westen van het bos weer lukte. In de tussentijd lukte dat niet maar werden wel prooiresten gevonden, waaronder naast Houtduif ook van Sperwer. Op 2 juli werden in het bos ten oosten van Siberië rondom een eik restanten van een Buizerd gevonden die waarschijnlijk door een Oehoe was geslagen. Op 7 juli werd daar in de schemer waarschijnlijk een Oehoe gehoord. Omdat dit bos goed is afgezocht lijkt een broedgeval onwaarschijnlijk. Het kan gaan om een solitaire vogel of mogelijk een broedpoging net over de grens.

Nachtzwaluw (17 territoria)

Het verspreidingsbeeld is grotendeels gebaseerd op een simultaantelling op 7 juli waarbij bleek dat het Haaksbergerveen goed bezet was met uitzondering van het centrale deel. Met name overgangen van hoogveen naar droge en natte heidevegetaties met solitaire dennen waren aantrekkelijk, maar ook in nat veen met moerasvegetaties werden Nachtzwaluwen gehoord. Evenals in veel andere natuurgebieden neemt het aantal paren dus ook in natte hoogveengebieden snel toe.

IJsvogel (1 paar)

In een steilwand aan de zuidzijde van de Buurserbeek bevond zich een nest. Op 7 juni vloog er ook een IJsvogel over de smalle beek in het Lange Lozeveen. Het kan hierbij om een zwervende vogel gaan, maar een broedgeval is niet uitgesloten. Soms wordt gebroed in een wortelkluit in het bos en daar zijn ze makkelijk over het hoofd te zien.

Draaihals (1 territorium)

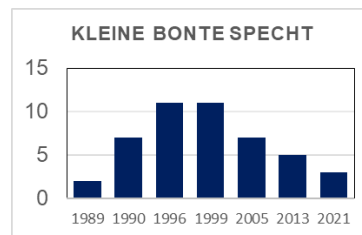
Op 28 april werden op liefst drie plekken in het hoogveencomplex roepende Draaihalzen gehoord. Op de meest westelijke locatie werd op 12 mei een vogel gezien die opvloog van de rand van het fietspad. Uitgaande van deze herhaalwaarneming lijkt het om een territorium te gaan maar omdat na 12 mei geen vogels meer werden waargenomen moet toch worden betwijfeld of het tot broeden is gekomen. Intrigerend is de waarneming van twee opvliegende vogels op 12 mei op de droge heide ten zuiden van de Buurserbeek. Mogelijk ging dit om een paar (en daarmee een broedpoging) maar herhaalwaarnemingen ontbreken zodat het geval niet als een territorium gehonoreerd kan worden. Wel

zijn er bij de Stratersdijk en Veenweg eind april/begin mei meerdere waarnemingen gedaan; op de Haaksbergerveen-facebookgroep zijn hiervan ook foto's gedeeld (mededeling Rick de Ruiter).

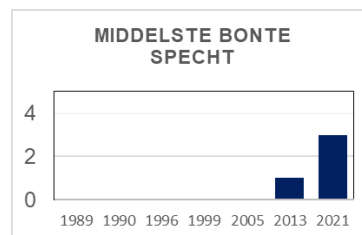
Kleine Bonte Specht (10 territoria)

De Kleine Bonte Specht was vooral goed vertegenwoordigd in de bossen rondom het Haaksbergerveen waaronder langs de Buurserbeek en de SBB-werkschuur. In het veen waren ze alleen langs de randen aanwezig. Na eerdere toename lijken ze om onduidelijke redenen gestaag af te nemen. Veel op het oog geschikte locaties zijn niet (meer) bezet.

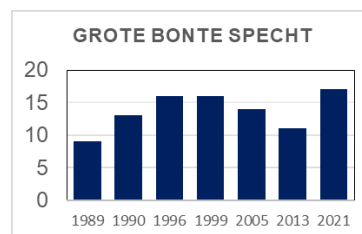
Middelste Bonte Specht (5 territoria)

Na vestiging in het Haaksbergerveen in 2013 (Asbreuk & van der Sluis 2014) is de Middelste Bonte Specht verder toegenomen, met twee territoria in gemengd loofbos langs of nabij de Buurserbeek en drie territoria aan de westzijde de het Haaksbergerveen. In alle gevallen waren oudere eiken met een diameter op borsthoogte van ten minste 40 cm aanwezig.

Grote Bonte Specht (41 territoria)

Met name in het oude gemengde bos rond de SBB-werkschuur was sprake van een hoge dichtheid. Het relatief hoge aandeel dood staand en liggende hout heeft hier in positieve zin aan bijgedragen. In het hoogveencomplex zijn ze vooral langs de randen te vinden. Op wat langere termijn lijken Grote Bonte Spechten toe te nemen ondanks het terugzetten van de bosrand in het veen.

Zwarte Specht (4 territoria)

Er waren twee nesten in beuk (nabij de Buurserbeek en in het Niekerkerveen) die in beide gevallen resulteerden in uitgevlogen jongen. Ook in oud dennenbos bij de Groene Plas werden roffelaars gehoord en geregeld foeragerende vogels waargenomen. Een eventueel nest kon hier niet worden gevonden. Het bos vanwege de grote hoeveelheid liggend dood hout ook bijzonder geschikt. Het vierde paar was aanwezig in het naaldbos langs de Ammeloweg, al werd hier mogelijk (net) op Duits grondgebied gebreed.

Grauwe Klauwier (3 territoria)

Territoria van de Grauwe Klauwier waren aanwezig langs de Buurserbeek en in het noordelijk deel van het Haaksbergerveen. Het meest westelijke paar was succesvol. Op 9 juli werd langs de rand van de bufferzone een paartje met drie uitgevlogen jongen waargenomen (zie foto). Ten westen van Siberië waren er twee zichtwaarnemingen (13 mei, 7 juni) maar territoriaal gedrag werd niet waargenomen.

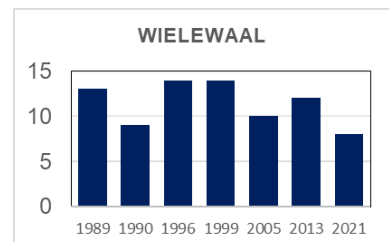
Broedhabitat Grauwe Klauwier. Op 19 juli werden hier 3 uitgevlogen jongen waargenomen (foto rechts).

Grove dennenbos met verspreide berken en eiken ten westen van de Groene Plas. Hier broeden o.a. Gekraagde Roodstaarten, Boompiepers en Grote Bonte Spechten. Het is ook belangrijk foerageergebied voor de Zwarte Specht (23 juni 2021).

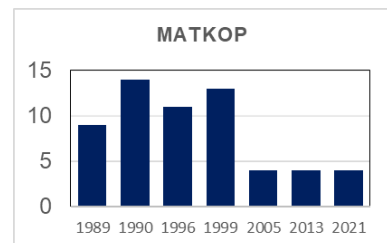
Wielewaal (13 territoria)

De Wielewaal behoort tot de kenmerkende broedvogels van bossen in en rond hoogvenen maar ook in bossen op vochtige bodems is de landelijk schaarse Wielewaal goed vertegenwoordigd, zoals de concentratie in het noordwesten laat zien. Op wat langere termijn bezien lijkt er sprake van een lichte afname, al is de tendens daartoe niet heel duidelijk. Het beeld wijkt wat af van de landelijke ontwikkeling met een afname tot kort na de eeuwwisseling, gevolgd door stabilisatie.

Matkop (9 territoria)

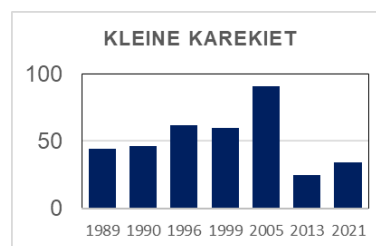
Matkopen werden vastgesteld in de bossen op vrij natte bodems rond de SBB-werkschuur en langs de randen van het hoogveencomplex. Hier is een overdaad aan oude en enigszins vermolde berkenstammen aanwezig die broedgelegenheid kunnen verschaffen. Op langere termijn bezien is sprake van een afname, mogelijk gevolgd door stabilisatie. Deze afname is vermoedelijk een weerspiegeling van de landelijke afname, waarbij een relatie met klimaatveranderingen wordt vermoed (Sovon 2018). De Matkop is vooral een soort van (sub)boreale gebieden.

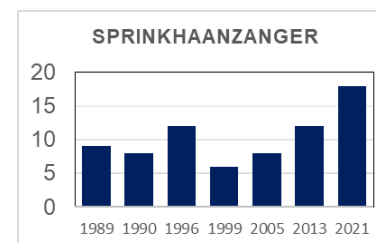
Kleine Karekiet (38 territoria)

Meer dan andere zangvogels komt de Kleine Karekiet geconcentreerd voor op plekken waar riet langs randen van veenputten aanwezig is. Het aantal verloopt op langere termijn in interessant want laat na een geleidelijke toename een scherpe terugval zien. Waarschijnlijk heeft hydrologisch herstel in eerste instantie geleid tot rietontwikkeling, waarbij een deel van de rietvegetaties is getransformeerd naar wilgen- en berkenopslag. Veel clusters zijn ook te vinden nabij oude dijken met mogelijk meer voedselrijke of minder zure omstandigheden.

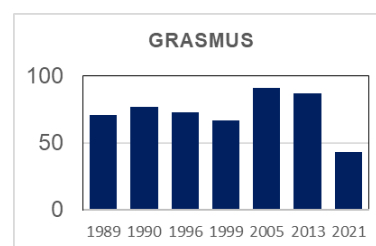
Sprinkhaanzanger (18 territoria)

De kenmerkende zang van de Sprinkhaanzanger was alleen te horen in de nattere delen van het hoogveencomplex voor zover daar lage opslag aanwezig is. In tegenstelling tot andere soorten van verlandende natte natuur (zoals Blauwborst) heeft de Sprinkhaanzanger geen voorkeur voor duidelijke gradiënten. Er lijkt sprake van een duidelijke toename maar die is bij pioniersoorten altijd tijdelijk. Als de opslag hoger wordt, zal deze soort waarschijnlijk weer gaan afnemen.

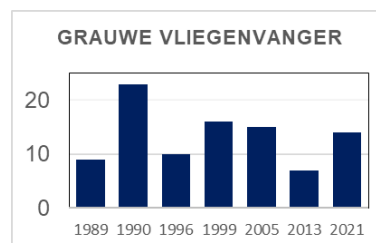
Grasmus (44 territoria)

De Grasmus werd nagenoeg uitsluitend in het hoogveencomplex aangetroffen, met name langs de randen van (berken)opslag. Hoewel nog steeds talrijk, neemt de dichtheid in de laatste jaren snel af. Waarschijnlijk is het succesiestadium waarin de Grasmus zich thuis voelt over het hoogtepunt heen. Vooral randzones van jonge opslag zijn favoriet. De Grasmus geldt als indicator voor verdroging en/of verruiging van moeras en andere natte natuur. In dit verband is interessant dat de stand van de Tuinfluiter, pioniersoort van dichte jonge opslag in 2021 ten opzichte van 2013 bijna is verdubbeld (van 36 naar 58 territoria). Grasmussen lijken dus geleidelijk plaats te maken voor Tuinfluiters.

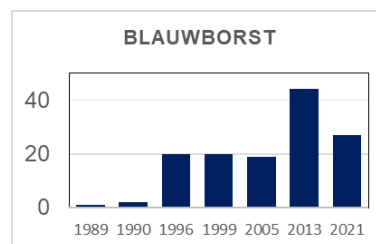
Grauwe Vliegenvanger (24 territoria)

De onopvallende zang van de Grauwe Vliegenvanger was in veel bosranden te horen, met name in het gebied ten zuiden van de Buurserbeek en in de bosranden langs het hoogveencomplex. Ook in het verleden was de bezetting goed, al zijn er mogelijk jaar-op-jaar fluctuaties.

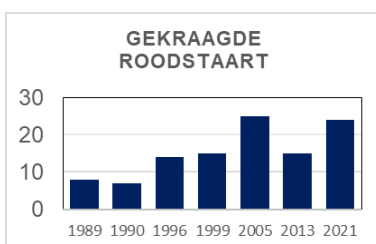
Blauwborst (27 territoria)

Blauwborsten kwamen in 2021 alleen in het hoogveencomplex voor, waar ze een hoge dichtheid bereikten. Met name de randen van veenputten en andere waterpartijen zijn aantrekkelijk, bij voorkeur daar waar enig riet aanwezig is. Randzones zijn in ieder geval van belang want in open terreindelen en midden in berkenopslag werden ze vrij niet aangetroffen. Op moeilijke bereikbare (natte) locaties en rond de broedlocaties van de Kraanvogels zijn mogelijk enkele territoria gemist. In de loop der tijd is de Blauwborst sterk toegenomen als broedvogel maar lijkt nu over de piek heen. Mogelijk is het gunstige verlandingstadium inmiddels over een wat kleinere oppervlakte aanwezig.

Gekraagde Roodstaart (34 territoria)

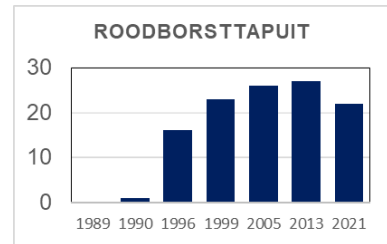
Langs de Buurserbeek was een concentratie aanwezig in de vorm van een zes territoria op een rij van ca. 800 meter lang. Oude spechtenholen en spleten in oude berken verschaffen nestgelegenheid terwijl de beek wellicht ook veel vliegende insecten aanlokt, wat zorgt voor een gunstig voedselaanbod. Ook in het hoogveencomplex waren Gekraagde Roodstaarten goed vertegen-

woordigd op plekken met oude berken. Het aantal paren neemt langzaam toe, mogelijk (mede) als gevolg van een groter aanbod van oudere berken.

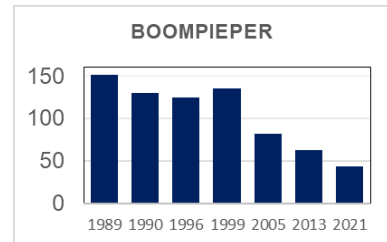
Roodborsttapuit (24 territoria)

Roodborsttapuiten werden vooral in het hoogveencomplex aangetroffen, met name op niet al te natte plekken met enige variatie in hoge en lage structuren. Sterk vergraste of verruigde terreindelen werden vrijwel vermeden en midden in berkenopslag zijn ze evenmin aan te treffen; er moet enig vrij uitzicht zijn. Deze soort heeft zich pas eind vorige eeuw ge(her)vestigd en na de eeuwwisseling is de populatie redelijk stabiel gebleven.

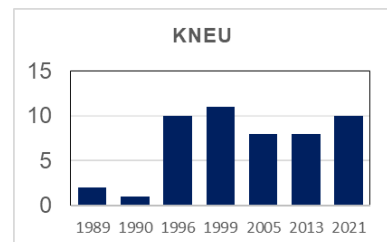
Boompieper (52 territoria)

Territoria waren te vinden op de droge heide langs de Buurserbeek, rondom het Lange Loozeveen en vooral in het hoogveencomplex. Daar waren Boompiepers vooral te vinden bij hoog opgaande begroeiing van berk of grove den, dus langs bosranden of hogere solitaire bomen in het veen. Tot de eeuwwisseling was de populatie stabiel met sindsdien een geleidelijke afname. De redenen daarvoor zijn niet helemaal duidelijk maar vernatting en vergrassing als gevolg van stikstofdepositie hebben mogelijk een rol gespeeld. Door Asbreuk & van der Sluis (2014) worden ook het terugzetten van bosranden en verwijderen van solitaire bomen als oorzaak genoemd.

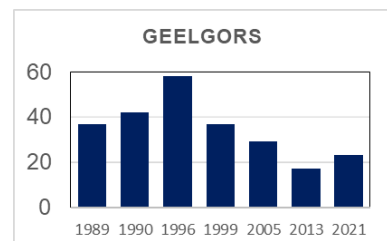
Kneu (10 territoria)

De Kneu werd alleen in het hoogveencomplex vastgesteld, en daarbinnen vooral in natte gebieden met veel lage berkopslag. Delen met een hoger opgaande begroeiing werden gemeden evenals de terreindelen zonder opslag. Tot eind vorige eeuw was de Kneu schaars maar is sindsdien opmerkelijk stabiel.

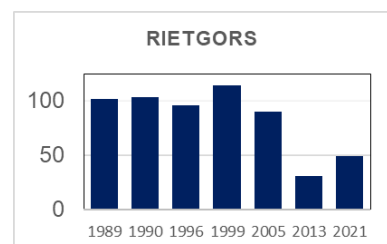
Geelgors (25 territoria)

Geelgorzen werden vooral aangetroffen langs randzones, vooral daar waar droge heide aanwezig was, voor zover die heide niet vergrast is. In dit natuurbeheertype werd een dichtheid van 21 ter./100 ha vastgesteld, een behoorlijke dichtheid. Na eerdere afname is nu zo ongeveer sprake van stabilisatie. Vergrassing vormt zonder twijfel een knelpunt.

Rietgors (49 territoria)

Rietgorzen zijn uitsluitend in het hoogveencomplex aangetroffen, met name rond de veenputten en andere plekken met enig open water en een gevarieerde begroeiing met o.a. enig riet. In de loop der tijd is de Rietgors afgenomen, al is er recentelijk mogelijk enig herstel. Het verlanden van de veenputten is voor deze soort vermoedelijk niet gunstig, al zorgt de hoge grondwaterstand nog steeds voor een respectabele dichtheid van ruim 12 territoria per 100 ha hoogveencomplex.

5. Evaluatie

De resultaten van de broedvogelkartering in het Haaksbergerveen kunnen geëvalueerd worden door 1) de betekenis van het gebied voor broedvogels als uitgangspunt te nemen of 2) door broedvogels te gebruiken als indicator voor de ontwikkelingen in de natuurkwaliteit van het gebied. In dit hoofdstuk zijn beide aspecten aangestipt.

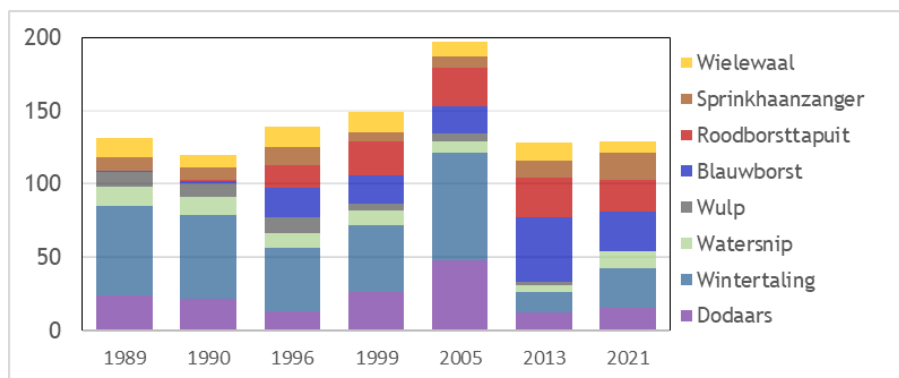
5.1 betekenis van het gebied voor broedvogels

In bijlage 3 is een kaart opgenomen met de verspreiding van soorten van de Rode Lijst voor broedvogels (Van Kleunen *et al.* 2017). Van al deze soorten te zamen ging het om 163 territoria, met Wintertaling als meest in het oog springende soort met een aandeel van 18%. De kaart laat zien dat het Haaksbergerveen goed scoort en dan met name de noordelijke helft. De delen met veel opslag en veel vergrassing in het centrale en zuidelijke deel waren minder in trek. Ook het gebied ten zuiden van de Buurserbeek en rond de werkschuur scoort goed, waaronder de gradiënt van bos naar heide.

Van een aantal vogelsoorten komen in het Haaksbergerveen broedparen van landelijk belang voor. Dat geldt in ieder geval voor Kraanvogel (ca. 10% landelijk totaal), Wintertaling (1.5-2%) en Watersnip (ca. 1%).

5.2 Broedvogels in het hoogveen als indicator voor de natuurkwaliteit

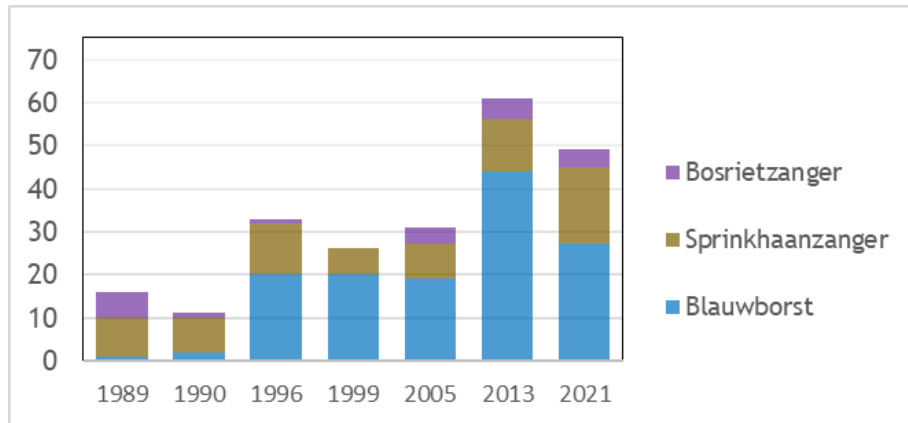
In figuur 5.1 is per inventarisatiejaar het aantal territoria van de soorten gesommeerd die karakteristiek zijn voor actief en herstellend hoogveen in Noordoost-Nederland. Daaruit blijkt dat deze soorten eerst licht zijn toegenomen, daarna rond 2005 gepiekt hebben, en zich vervolgens op ongeveer het oude niveau gestabiliseerd hebben. De piek vond plaats rond de beginnende verlanding en verbossing wat mogelijk gunstig is geweest. Over de hele linie lijkt de kwaliteit redelijk op peil gebleven., ondanks de vermistende gevolgen van stikstofdepositie en mogelijke verdroging langs de randen (Provincie Overijssel 2017).

Figuur 5.1 Ontwikkeling van een aantal kenmerkende broedvogelsoorten van actief en herstellend hoogveen in Noordoost-Nederland.

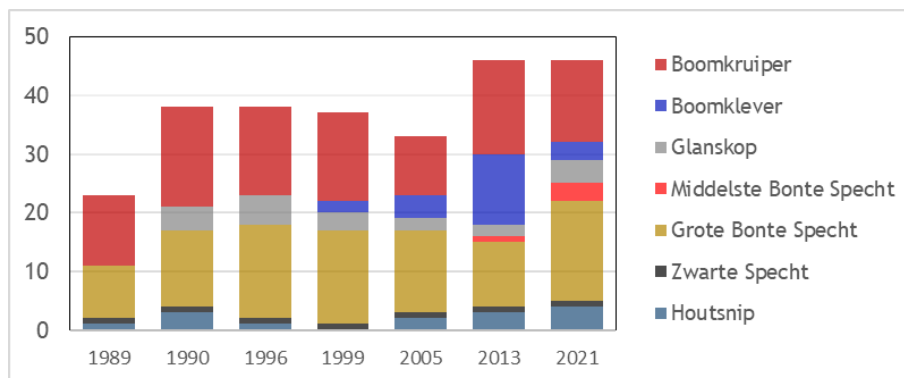
Om na te gaan hoe het stadium van hoogveenmoeras naar verlandend moeras zich ontwikkelt, zijn in figuur 5.2 de soorten samengenomen die daarvoor een indicator kunnen zijn (Blauwborst, Sprinkhaanzanger, Bosrietzanger). Daaruit blijkt dat deze soorten zijn toegenomen, maar recentelijk iets zijn afgenomen. Dat bevestigt het beeld uit de toelichtingen per soort dat duidt om een piek van deze soorten in het transitiestadium van hoogveenmoeras naar hoogveenmoerasbos. De terreindelen met veel opslag (in plaats van verspreide opslag) zijn relatief arm aan broedvogels. Vooral 'generalisten' als Fitis komen hier veel voor. De opslag heeft wel als voordeel dat het veel dekking oplevert voor verstoringsgevoelige soorten als Kraanvogel.

Figuur 5.2 Aantalsontwikkelingen van moerasvogels met een voorkeur voor verlanding, met name een overgang naar moerasbos.

Hoewel verbossing van het hoogveen wordt tegengegaan nemen bosvogels per saldo wel langzaam toe (figuur 5.3). Het bos langs de randen wordt immers gemiddeld ouder. Opmerkelijk is het goede jaar van de Boomklever in 2013 dat in 2021 geen navolging heeft gekregen; de aantallen kunnen van jaar tot jaar echter wat wisselen.

Figuur 5.3. Ontwikkeling van een aantal vogelsoorten die een voorkeur hebben voor ouder bos.

5.3 Overig

De zeven broedkarteringen die de afgelopen dertig jaar zijn uitgevoerd geven op hoofdlijnen een aardig beeld van de ontwikkelingen van (de broedvogels in) het hoogveen. Door jaar-op-jaar verschillen van veel vogelsoorten door bijvoorbeeld weersomstandigheden in het voorgaande broedseizoen (droogte etc.) en reproductie en/of sterfte in de voorafgaande periode bieden de broedvogelkartering alleen een eerste basis voor voorzichtige uitspraken over de ontwikkelingen in het hoogveen. Overwogen kan worden om in het hoogveen 1-2 representatieve BMP-plots van ca. 50 ha (door bijvoorbeeld lokale vrijwilligers) te laten tellen, of dit in ieder geval te stimuleren. Dit maakt het mogelijk om de resultaten van de integrale broedvogelkarteringen die ca. eens per zes jaar plaats vinden beter in perspectief te plaatsen. Voorwaarde is dan wel dat een ‘tussentellerverschil (tellerswisseling) zo veel mogelijk wordt vermeden. Uiteraard speelt dit aspect ook – en in sterke mate – bij een vergelijking tussen basiskarteringen, al lijkt het in het geval van het Haaksbergerveen wel mee te vallen.

6. Literatuur

ASBREUK T. & VANDER SLUIS M. 2014. Broedvogels in het Haaksbergerveen; broedvogelinventarisatie van het Haaksbergerveen en omliggende Staatsbosbeheerterreinen 2013. Rapport 13-087B. Ecogroen Advies BV, Zwolle.

BOELE A., VAN BRUGGEN J., HUSTINGS F., VAN KLEUNEN A., KOFFIJBERG K., VERGEER J.W. & VANDER MELT T. 2021. Broedvogels in Nederland 2019. Sovon-rapport 2020/07. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

DEUZEMAN S.B. 2006. Broedvogels van het Haaksbergerveen in 2005. SOVON-inventarisatierapport 2006-03. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

VAN DONGEN R., FOPPEN R., VAN NOORDEN M. & VOGEL R. 2019. Broedvogelinventarisatie Verheven Peel 2018. Sovon-rapport 2019/70. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen en Provincie Limburg, Maastricht.

HUSTINGS M.F.H., KWAK R.G.M., OPDAM P.F.M. & REIJNEN M.J.S.M. 1985. Vogelinventarisatie (Natuurbeheer in Nederland, 3). Pudoc/Vogelbescherming, Wageningen/Zeist.

VAN KLEUNEN A., FOPPEN R. & VAN TURNHOUT C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

PROVINCIE OVERLIJSSEL. 2017. Natura 2000 Gebiedsanalyse voor de Programmatistische Aanpak Stikstof (PAS) Buurserzand en Haaksbergerveen. Zwolle.

SCHEKKERMAN H., VAN DEN BREMER L., VAN DER JEUGD H. & VAN TURNHOUT. 2016. Demografische achtergronden van populatietrends van Wilde Eend en Kraakeend in Nederland. Limosa 89: 130-137.

VAN DER SCHUUR R. 2020. Geoorde fuut op het Dwingelderveld. Prolander, Assen.

SOVON. 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos uitgevers. Utrecht/Antwerpen.

VERGEER J.W., VAN DIJK A.J., BOELE A., VAN BRUGGEN J. & HUSTINGS F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1. Territoria per soort in het Haaksbergerveen in 2005-21

De grenzen van de gekarteerde gebieden lopen uiteen waarmee de totaalresultaten niet zonder meer met elkaar te vergelijken zijn (+ = aanwezig maar niet geteld).

Inventarisatiejaar oppervlak in ha	2005 580,7	2013 519	2021 504,2
Grote Canadese Gans	0	0	1
Grauwe Gans	101	19	114
Nijlgans	2	1	3
Zomertaling	2	1	0
Slobeend	9	2	5
Krakeend	3	0	7
Wilde Eend	50	11	31
Wintertaling	75	15	29
Kuifeend	15	15	12
Kwartel	0	1	3
Fazant	25	5	28
Dodaars	48	12	15
Geoorde Fuut	2	1	0
Blauwe Reiger	0	0	1
Wespendief	1	0	2
Sperwer	1	1	2
Havik	1	0	2
Buizerd	8	0	5
Waterral	23	5	12
Waterhoen	23	1	11
Meerkoet	35	2	8
Kraanvogel	0	0	4
Scholekster	1	0	0
Kievit	4	6	9
Kleine Plevier	1	0	1
Wulp	9	3	1
Houtsnip	5	6	6
Watersnip	9	5	13
Kokmeeuw	116	3	5
Holenduif	13	6	6
Houtduif	71	74	100
Koekoek	15	6	18
Bosuil	8	2	3
Ransuil	2	1	1
Nachtzwaluw	1	5	17
IJsvogel	0	0	1
Draaihals	0	0	1
Middelste Bonte Specht	0	1	5
Kleine Bonte Specht	12	13	10
Grote Bonte Specht	30	30	41
Zwarte Specht	3	2	4
Groene Specht	8	5	7
Torenvalk	1	1	0
Boomvalk	2	0	0
Grauwe Klauwier	0	1	3

Inventarisatiejaar oppervlak in ha	2005 580,7	2013 519	2021 504,2
Wielewaal	13	16	13
Gaai	12	11	15
Kauw	3	8	2
Zwarte Kraai	17	4	21
Raaf	0	1	0
Zwarte Mees	11	4	4
Kuifmees	14	10	7
Glanskop	6	6	10
Matkop	9	12	9
Boomleeuwerik	0	1	6
Veldleeuwerik	2	0	3
Staartmees	14	8	9
Fluiter	11	2	2
Kleine Karekiet	95	25	38
Bosrietzanger	4	6	4
Rietzanger	0	1	0
Spotvogel	15	3	8
Sprinkhaanzanger	9	12	18
Zwartkop	82	107	112
Tuinfluiter	75	39	67
Grasmus	104	90	44
Vuurgoudhaan	3	3	2
Goudhaan	+	14	8
Boomklever	12	26	15
Boomkruiper	29	48	36
Spreeuw	27	8	14
Zanglijster	+	18	48
Grote Lijster	8	10	8
Grauwe Vliegenvanger	20	8	24
Blauwborst	19	44	27
Bonte Vliegenvanger	33	19	13
Gekraagde Roodstaart	52	26	34
Roodborsttapuit	30	27	24
Heggenmus	+	13	18
Gele Kwikstaart	2	1	1
Witte Kwikstaart	9	0	1
Graspieper	6	7	1
Boompieper	113	96	46
Appelvink	3	2	13
Goudvink	18	9	8
Kneu	13	9	10
Groenling	6	1	0
Putter	0	1	4
Sijs	0	0	1
Geelgors	40	23	25
Rietgors	96	31	49

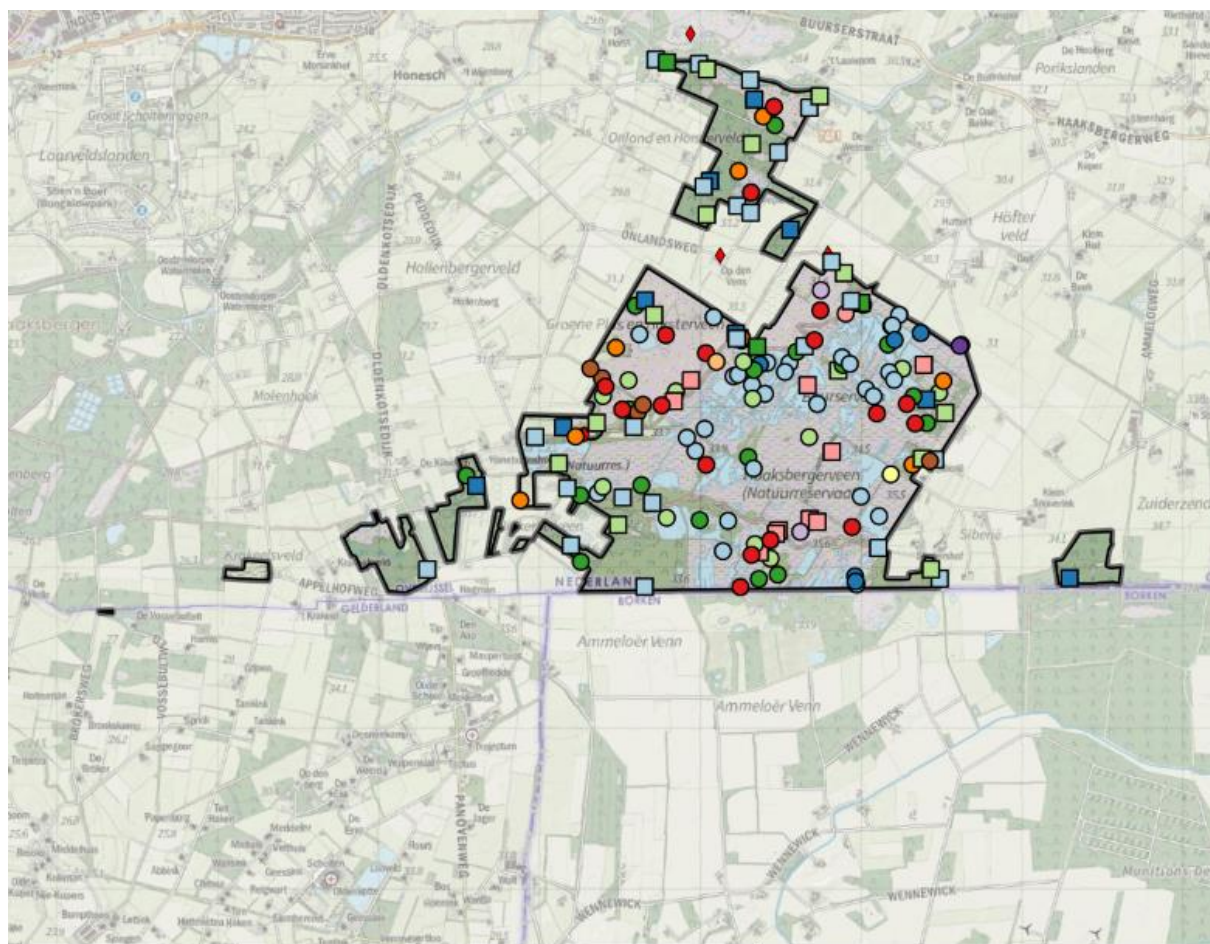
Bijlage 2. Aantal territoria per soort per jaar in het hoogveencomplex (383,4 ha)

De aantallen hebben uitsluitend betrekking op het hoogveencomplex om een vergelijking mogelijk te maken.

Soort	1989	1990	1996	1999	2005	2013	2021
Grauwe Gans	1	1	12	15	101	14	100
Grote Canadese Gans	0	0	0	0	0	0	1
Nijlgans	0	0	2	0	2	0	2
Slobeend	14	19	11	17	9	2	4
Krakeend	0	0	0	0	3	0	7
Wilde Eend	36	58	62	61	46	11	28
Soepeend	0	0	0	0	2	0	0
Wintertaling	61	58	43	46	73	14	27
Zomertaling	4	3	1	2	2	0	0
Kuifeend	0	0	2	7	14	15	12
Kwartel	1	1	2	0	0	0	2
Fazant	13	17	10	4	16	2	24
Dodaars	24	21	13	26	48	12	15
Geoorde Fuut	0	0	0	0	2	1	0
Wespendief	0	0	1	1	1	0	1
Sperwer	0	0	0	1	1	0	0
Havik	1	1	1	0	1	1	1
Bruine Kiekendief	0	0	1	0	0	0	0
Buizerd	2	1	3	4	4	2	2
Waterral	30	31	24	28	23	5	12
Porseleinhoen	2	0	1	0	0	1	0
Waterhoen	35	27	15	31	22	1	11
Meerkoet	50	49	29	38	35	2	8
Kraanvogel	0	0	0	0	0	0	4
Scholekster	0	2	0	0	0	0	0
Kievit	5	6	6	3	0	6	2
Kleine Plevier	0	0	1	0	0	6	1
Wulp	10	9	11	4	5	2	0
Tureluur	0	1	1	0	0	0	0
Grutto	0	1	1	0	0	0	0
Houtsnip	1	3	1	0	2	3	4
Watersnip	13	12	10	10	8	5	12
Kokmeeuw	2	25	9	7	116	3	5
Zwartkopmeeuw	0	0	1	1	0	0	0
Holenduif	2	0	0	0	3	0	0
Zomertortel	8	7	?	4	3	0	0
Koekoek	10	8	14	11	9	5	16
Bosuil	3	5	4	4	4	1	0
Ransuil	3	2	2	1	1	0	1
Nachtzwaluw	0	0	0	0	1	5	15
Draaihals	0	0	0	0	0	0	0
Middelste Bonte Specht	0	0	0	0	0	1	3
Kleine Bonte Specht	2	7	11	11	7	5	3
Grote Bonte Specht	9	13	16	16	14	11	17
Zwarte Specht	1	1	1	1	1	1	1
Groene Specht	0	1	2	3	3	3	4
Torenavalk	0	1	1	0	1	1	0
Boomvalk	3	2	1	2	1	1	0
Grauwe Klauwier	3	2	1	1	0	1	2
Wielewaal	13	9	14	14	10	12	8
Gaai	15	10	?	7	4	3	10
Zwarte Kraai	21	14	13	14	9	2	12

Soort	1989	1990	1996	1999	2005	2013	2021
Raaf	0	0	0	0	0	1	0
Zwarte Mees	0	0	1	0	1	0	0
Kuifmees	3	6	5	6	1	0	0
Glanskop	0	4	5	3	2	2	4
Matkop	9	14	11	13	4	4	4
Boomleeuwerik	0	1	2	1	0	0	5
Veldleeuwerik	0	0	1	2	1	0	2
Staartmees	12	12	16	17	7	2	4
Fluiter	13	10	5	0	6	1	0
Kleine Karekiet	44	46	62	60	91	25	34
Bosrietzanger	6	1	1	0	4	5	4
Rietzanger	0	0	2	0	0	1	0
Snor	1	0	0	0	0	0	0
Spotvogel	2	3	10	1	9	5	8
Sprinkhaanzanger	9	8	12	6	8	12	18
Braamsluiper	0	0	4	1	0	0	0
Grasmus	71	77	73	67	91	87	43
Vuurgoudhaan	0	0	1	0	0	0	0
Boomklever	0	0	0	2	4	12	3
Boomkruiper	12	17	15	15	10	16	14
Spreeuw	10	10	12	?	5	0	2
Grote Lijster	4	3	7	4	1	4	8
Grauwe Vliegenvanger	9	23	10	16	15	7	14
Nachtegaal	1	1	2	0	0	0	0
Blauwborst	1	2	20	20	19	44	27
Bonte Vliegenvanger	12	8	14	11	19	3	4
Gekraagde Roodstaart	8	7	14	15	25	15	24
Zwarte Roodstaart	1	1	1	0	0	0	0
Roodborsttapuit	0	1	16	23	26	27	22
Tapuit	0	1	0	0	0	0	0
Paapje	0	0	2	0	0	0	0
Gele Kwikstaart	0	0	0	0	0	1	1
Witte Kwikstaart	7	7	8	5	4	0	1
Graspieper	4	5	9	6	4	7	0
Boompieper	151	130	125	135	82	63	43
Appelvink	3	4	4	2	1	1	5
Goudvink	3	4	3	2	11	5	5
Kneu	2	1	10	11	8	8	10
Groentling	0	0	0	0	1	1	0
Sijs	0	0	1	0	0	0	1
Geelgors	37	42	58	37	29	17	23
Rietgors	102	103	96	114	90	31	49

Bijlage 3: RL-soorten in het Haaksbergerveen in 2021

Legenda:

● Wintertaling	● Spotvogel
● Slobeend	■ Grauwe Vliegenvanger
● Watersnip	■ Matkop
● Koekoek	■ Wielewaal
● Ransuil	■ Grauwe Klauwier
● Nachtzwaluw	■ Kneu
● Draaihals	⚡ Telgebied
● Groene Specht	◆ Waarneming buiten plot (n=4)
● Veldleeuwerik	
● Graspieper	
● Gele Kwikstaart	

Periode:
2021

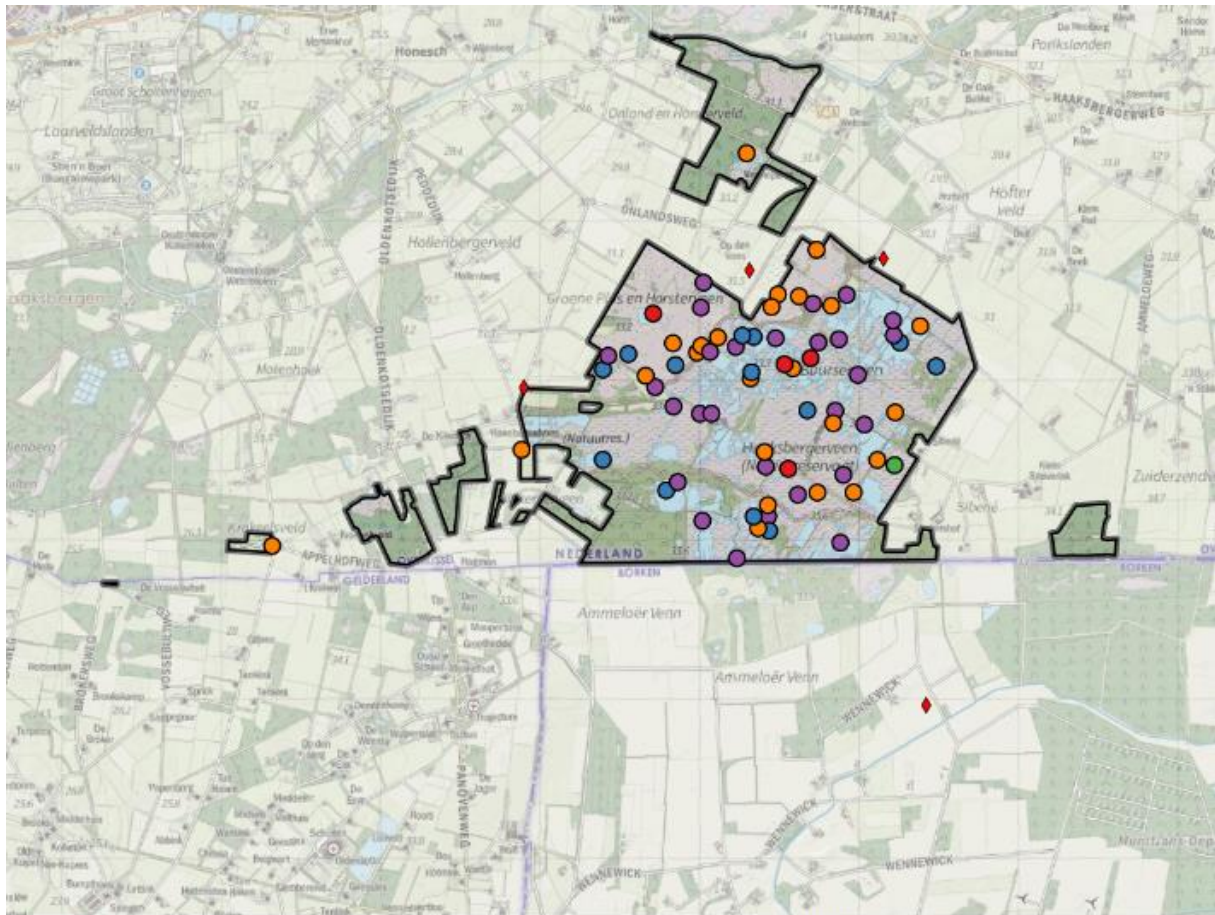
Telgebied:
3 Haaksbergerveen

Sovon

Bijlage 4. Broedvogelsoorten van Hoogveen (N06.03)

Legenda:

- Kraanvogel
- Watersnip
- Wulp
- Blauwborst
- Roodborsttapuit
- Telgebied
- ◆ Waarneming buiten plot (n=4)

Periode:

2021

Telgebied:

3 Haaksbergerveen

Sovon

Bijlage 5. Criteria waarlangs de waarnemingen zijn geclusterd in Avimap

I= individu, P= paar, T= territoriaal, N= nest of nestindicerend, NT= alleen nestentelling, A= binnen datumgrenzen, B= binnen seizoen, S=Start, E= Eind.

csna	Soort	Broedcode					N wrn. Datumgr. Fusie																
		I	P	T	N	NT	A	B	S	E	afst.												
120	Roodhalsgans	.	X	X	X	X	2	0	10-4	5-7	1000	2520	Kwak	X	X	X	X	.	2	0	25-4	20-7	2500
190	Grote C. Gans	.	X	X	X	X	1	2	25-3	5-7	1000	2570	Koereiger	X	X	X	X	.	2	0	10-5	5-7	1000
230	Brandgans	.	X	X	X	X	1	2	10-4	5-7	1000	2580	Blauwe Reiger	.	.	.	.	X	1	1	10-3	15-5	500
300	Kleine C. Gans	.	X	X	X	X	1	2	25-3	5-7	1000	2630	Purperreiger	.	.	.	.	X	1	1	25-5	30-8	500
330	Indische Gans	.	X	X	X	.	1	2	10-4	5-7	1000	2630	Purperreiger	.	X	X	X	.	1	1	25-5	5-8	500
390	Sneeuwgans	.	X	X	X	.	2	0	10-4	5-7	1000	2640	Grote Zilverreiger	.	X	X	X	X	2	0	10-5	5-7	1000
420	Grauwe Gans	.	X	X	X	X	1	1	25-2	20-4	1000	2710	Kleine Zilverreiger	.	X	X	X	X	2	0	10-5	5-7	1000
440	Soepgans	.	X	X	X	X	1	1	25-2	20-4	1000	2890	Kuifaalscholver	.	.	.	X	X	2	0	10-3	5-7	500
550	Rietgans	.	X	X	X	.	2	0	10-4	5-7	1000	2900	Aalscholver	.	.	.	.	X	1	1	10-3	5-7	500
560	Kolgans	.	X	X	X	.	1	2	10-4	5-7	1000	2910	Grote Aalscholver	.	.	.	X	X	2	0	10-3	5-7	500
620	Dwerggans	.	X	X	X	.	2	0	10-4	5-7	1000	2960	Visarend	.	X	X	X	.	2	3	10-6	20-7	2000
650	Zwarte Zwaan	.	X	X	X	.	1	2	25-2	5-8	1000	3010	Wespendief	X	.	.	.	.	1	2	15-5	15-8	2000
670	Knobbelzwaan	.	X	X	X	.	1	2	15-4	25-7	1000	3010	Wespendief	.	X	X	X	.	1	0	15-5	15-8	1000
720	Wilde Zwaan	.	X	X	X	.	2	0	10-4	5-7	1000	3070	Slangenarend	.	X	X	X	.	2	3	10-5	20-8	2000
790	Nijlgans	.	X	X	X	.	1	2	10-3	20-5	1000	3170	Sperwer	X	.	.	.	.	1	2	25-3	20-7	1000
850	Bergeend	.	X	X	X	.	1	2	25-4	20-7	1000	3170	Sperwer	.	X	X	X	.	1	2	25-2	20-7	500
860	Casarca	.	X	X	X	.	1	2	25-4	5-7	1000	3180	Havik	X	X	.	.	.	1	2	25-1	20-7	500
910	Muskuseend	.	X	X	X	.	2	0	25-4	5-8	1000	3180	Havik	.	X	X	X	.	1	2	25-1	20-7	1000
920	Carolina-eend	.	X	X	X	.	2	0	25-3	5-7	1000	3190	Bruine Kiekendief	.	X	X	X	.	1	2	15-4	5-7	1000
930	Mandarijneend	X	X	X	X	.	1	0	10-4	5-7	1000	3200	Blauwe Kiekendief	.	X	X	X	.	1	2	10-4	5-7	1000
990	Zomertaling	X	X	X	X	.	1	0	15-4	5-7	1000	3220	Steppekiekendief	.	X	X	X	.	1	2	25-4	20-8	1000
1050	Slobeend	X	X	X	X	.	1	0	15-4	5-7	1000	3230	Grauwe Kiekendief	.	X	X	X	.	1	2	25-4	20-8	1000
1060	Krakeend	X	X	X	X	.	1	0	15-4	20-6	1000	3250	Rode Wouw	.	X	X	X	.	2	3	25-3	20-7	2000
1090	Smient	.	X	X	X	.	2	0	10-5	15-7	1000	3260	Zwarte Wouw	.	X	X	X	.	2	3	15-4	20-7	2000
1100	Chileense Smient	.	X	X	X	.	2	0	10-5	15-7	1000	3290	Zeearend	.	X	X	X	.	2	3	25-1	25-6	2500
1130	Wilde Eend	X	X	X	X	.	1	0	25-3	15-5	1000	3390	Buizerd	.	X	X	X	.	1	2	25-1	20-7	1000
1140	Soepeend	X	X	X	X	.	1	2	25-3	15-5	1000	3450	Waterral	.	.	X	X	.	1	1	10-4	15-7	300
1200	Pijlstaart	X	X	X	X	.	2	0	5-5	5-7	1000	3450	Waterral	X	X	.	.	.	1	2	10-4	15-7	300
1210	Wintertaling	X	X	X	X	.	1	0	25-4	5-7	1000	3460	Kwartelkoning	.	X	X	X	.	1	1	15-5	5-8	500
1260	Krooneend	X	X	X	X	.	1	2	15-3	20-6	1000	3480	Klein Waterhoen	.	X	X	X	.	1	1	5-5	5-8	300
1310	Tafeleend	X	X	X	X	.	1	2	10-5	15-7	1000	3490	Kleinst Waterhoen	.	X	X	X	.	1	1	5-5	5-8	300
1330	Witoogeend	X	X	X	X	.	2	0	10-5	5-7	1000	3500	Porseleinhoen	.	X	X	X	.	1	1	15-4	20-7	300
1350	Kuifeend	X	X	X	X	.	1	0	10-5	5-7	1000	3560	Waterhoen	X	X	X	X	.	1	1	15-4	20-6	300
1380	Topper	.	X	X	X	.	2	0	10-5	20-6	1000	3590	Meerkoet	X	X	X	X	.	1	2	15-4	15-6	500
1440	Eider	X	X	X	X	.	1	1	20-4	20-5	2500	3660	Kraanvogel	.	X	X	X	.	2	3	10-3	5-6	2000
1440	Eider	.	.	.	.	X	1	1	25-4	5-8	2500	3680	Griel	.	X	X	X	.	2	0	25-4	5-7	1000
1510	IJseend	.	X	X	X	.	2	0	25-4	5-7	1000	3720	Scholekster	.	X	X	X	.	1	2	25-4	15-6	1000
1520	Buffelkopeend	.	X	X	X	.	2	0	25-4	5-7	1000	3740	Steltkluut	.	X	X	X	.	2	0	10-5	20-7	1000
1530	Brilduiker	.	X	X	X	.	2	0	25-4	5-7	1000	3760	Kluut	.	X	.	X	.	1	1	25-4	5-6	1000
1550	Nonnetje	.	X	X	X	.	2	0	25-4	5-7	1000	3760	Kluut	.	.	.	.	X	1	1	1-5	25-5	500
1560	Kokardezaagbek	.	X	X	X	.	2	0	10-4	5-7	1000	3770	Kievit	X	X	X	X	.	1	0	25-3	15-5	1000
1580	Middelste Zaagbek	X	X	X	X	.	1	2	10-5	5-7	1000	3860	Goudplevier	.	X	X	X	.	2	0	25-5	20-7	1000
1600	Rosse Stelkstaart	.	X	X	X	.	1	2	10-5	20-7	1000	3920	Bontbekplevier	X	X	.	.	.	1	2	25-4	20-7	1000
1700	Korhoen	X	X	X	X	.	1	1	25-2	5-6	2500	3920	Bontbekplevier	.	.	X	X	.	1	1	25-5	5-7	1000
1750	Patrijs	.	.	X	X	.	1	1	10-2	25-6	500	3970	Kleine Plevier	X	X	.	.	.	1	2	10-5	20-7	1000
1760	Kwartel	X	X	X	X	.	1	1	15-5	5-8	1000	3970	Kleine Plevier	.	.	X	X	.	1	1	25-5	5-7	1000
1830	Fazant	X	X	X	X	.	1	1	25-1	5-7	300	4010	Strandplevier	X	X	X	X	.	1	2	10-5	20-6	1000
2140	Dodaars	.	.	X	X	.	1	1	5-4	15-7	500	4080	Morinelplevier	.	X	X	X	.	2	0	10-5	20-6	1000
2140	Dodaars	X	X	.	.	.	1	2	25-4	15-7	500	4160	Wulp	.	X	X	X	.	1	2	10-3	5-6	1000
2170	Roodhalsfuut	.	X	X	X	.	2	0	25-4	5-7	1000	4200	Grutto	X	X	X	X	.	1	0	25-3	15-5	1000
2180	Fuut	.	X	X	X	.	1	2	10-4	20-6	1000	4240	Steenloper	.	.	X	X	.	2	0	15-5	5-7	1000
2190	Kuifduiker	.	X	X	X	.	2	0	25-9	5-8	1000	4310	Bomphaan	X	.	X	X	.	1	1	10-5	5-7	1000
2200	Geoorde Fuut	X	X	.	.	.	1	2	5-5	25-7	1000	4400	Bonte Strandloper	.	.	X	X	.	2	0	25-4	20-6	1000
2200	Geoorde Fuut	.	.	X	X	.	1	1	15-4	25-7	1000	4580	Houtsnip	.	.	X	X	.	1	1	10-3	25-7	1000
2340	Ooievaar	.	.	.	.	X	1	1	15-4	5-8	2500	4580	Houtsnip	X	X	.	.	.	1	1	25-4	25-7	1000
2360	Heilige Ibis	.	X	X	X	X	2	0	10-4	20-7	1000	4610	Watersnip	X	X	.	.	.	1	1	10-5	5-7	1000
2410	Zwarte Ibis	.	X	X	X	X	2	0	10-4	20-7	1000	4610	Watersnip	.	.	X	X	.	1	1	15-4	5-7	1000
2430	Lepelaar	.	.	.	.	X	1	1	10-5	20-6	500	4670	Oeverloper	.	.	X	X	.	2	0	25-5	5-7	1000
2430	Lepelaar	.	X	X	X	.	1	1	5-5	20-6	500	4740	Tureluur	.	.	X	X	.	1	0	10-5	20-6	1000
2470	Roerdomp	X	X	X	X	.	1	1	25-3	15-6	1000	4740	Tureluur	X	X	.	.	.	1	0	15-4	20-6	1000
2510	Woudaap	X	X	X	X	.	1	1	10-5	15-7	500	4790	Bosruiter	.	.	X	X	.	2	0	25-5	5-7	1000

csna	Soort	Broedcode					N wrn. Datumgr. Fusie				
		I	P	T	N	NT	A	B	S	E	afst.
4930	Drieteenmeeuw	.	.	.	X	X	2	0	15-5	5-8	1000
4980	Kokmeeuw	.	.	.	.	X	1	1	1-5	20-5	500
4980	Kokmeeuw	.	X	.	X	X	1	1	15-5	20-6	500
5010	Dwergmeeuw	.	X	X	X	X	2	0	15-5	20-6	1000
5080	Stormmeeuw	.	X	.	X	X	1	1	15-5	20-6	500
5080	Stormmeeuw	.	.	.	.	X	1	1	1-5	20-5	500
5110	Grote Mantelm.	.	X	X	X	X	1	2	15-5	20-6	1000
5170	Zilvermeeuw	.	X	.	X	X	1	1	15-5	20-6	500
5170	Zilvermeeuw	.	X	.	.	X	1	1	1-5	20-5	500
5210	Pontische Meeuw	X	X	X	X	X	2	0	15-5	20-6	1000
5220	Geelpootmeeuw	X	X	X	X	X	2	0	15-5	20-6	1000
5230	Geelpootmeeuw	X	X	X	X	X	2	0	15-5	20-6	1000
5240	Kleine Mantelm.	.	X	.	X	X	1	1	15-5	20-6	500
5240	Kleine Mantelm.	.	.	.	.	X	1	1	1-5	20-5	500
5310	Lachstem	.	X	X	X	.	2	0	15-5	5-7	1000
5350	Grote Stern	.	.	.	.	X	1	1	1-5	20-5	500
5350	Grote Stern	.	X	X	X	X	1	1	15-5	20-6	500
5380	Dwergstern	.	X	.	X	X	1	1	15-5	20-6	500
5380	Dwergstern	.	.	.	.	X	1	1	1-5	20-5	500
5420	Dougalls Stern	.	X	X	X	X	2	0	15-5	20-6	1000
5430	Visdief	.	X	.	X	X	1	1	15-5	5-7	500
5430	Visdief	.	.	.	.	X	1	1	1-5	20-5	500
5440	Noordse Stern	.	X	.	X	X	1	1	15-5	20-6	500
5440	Noordse Stern	.	.	.	.	X	1	1	1-5	20-5	500
5470	Witwangstern	.	.	X	X	X	2	0	25-5	5-7	1000
5480	Witvleugelstern	.	.	X	X	X	2	0	25-5	5-7	1000
5690	Stadsduif	.	X	X	X	.	1	1	25-1	5-8	300
5720	Holenduif	.	X	X	X	.	1	1	25-2	5-8	500
5730	Houtduif	.	X	X	X	.	1	1	15-4	5-8	300
5760	Zomertortel	.	X	X	X	.	1	1	25-4	25-7	300
5790	Turkse Tortel	.	X	X	X	.	1	1	10-3	25-8	300
5960	Koekoek	.	.	X	X	.	1	1	5-5	5-7	1000
5970	Kerkuil	.	X	X	X	X	1	1	25-1	31-8	1000
5990	Dwergooruil	.	X	X	X	.	2	0	15-5	25-7	1000
6020	Oehoe	.	X	X	X	.	1	1	10-1	25-6	2500
6050	Bosuil	X	X	X	X	.	1	1	1-1	15-7	500
6090	Dwerguil	.	X	X	X	.	2	0	25-1	5-7	1000
6100	Steenuil	X	X	X	X	.	1	1	10-2	20-5	500
6120	Ruigpootuil	.	X	X	X	.	2	0	25-1	5-7	1000
6130	Ransuil	X	X	.	.	.	1	2	10-3	25-7	1000
6130	Ransuil	.	.	X	X	.	1	1	15-2	25-7	500
6140	Velduil	X	X	X	X	.	1	2	25-4	25-6	1000
6230	Nachtzwaluw	X	X	X	X	.	1	1	10-5	15-8	500
6290	Gierzwaluw	X	X	X	X	X	1	1	10-5	20-7	2500
6410	Ijsvogel	X	X	X	X	.	1	2	15-3	20-5	2000
6480	Bijeneter	X	X	X	X	.	2	0	25-5	20-8	1000
6490	Hop	.	X	X	X	.	2	0	10-5	5-8	1000
6500	Draaihals	.	.	X	X	.	1	1	15-4	6-7	500
6500	Draaihals	X	X	.	.	.	1	2	10-5	6-7	500
6530	Middelste B. Sp.	.	X	X	X	.	1	1	15-2	25-6	500
6530	Middelste B. Sp.	X	.	.	.	.	2	0	25-3	6-6	500
6540	Kleine B. Specht	X	X	X	X	.	1	1	25-1	25-6	500
6560	Grote Bonte Specht	.	X	X	X	.	1	1	25-2	5-7	300
6580	Zwarte Specht	X	X	X	X	.	2	0	25-2	25-6	1000
6590	Groene Specht	X	X	X	X	.	1	1	25-2	5-6	1000
6600	Grijpskoppecht	.	X	X	X	.	2	0	25-2	5-6	1000
6650	Torenvalk	.	X	X	X	.	1	2	25-2	20-7	500
6730	Boomvalk	.	X	X	X	.	1	2	25-4	31-8	1000
6770	Slechtvalk	.	X	X	X	.	2	3	25-1	5-7	2500
6810	Monniksparkiet	.	X	X	X	.	2	0	25-1	5-7	500
6890	Grote Alex.parkiet	.	X	X	X	.	2	0	25-1	5-7	500
6900	Halsbandparkiet	.	X	X	X	.	2	0	25-1	5-7	500
7140	Grauwe Klauwier	X	.	.	.	.	1	2	5-6	25-7	500
7140	Grauwe Klauwier	.	X	X	X	.	1	1	15-5	25-7	500
7200	Klapekster	.	X	X	X	.	2	0	25-4	5-7	500
7230	Roodkopklauwier	X	X	X	X	.	2	0	25-5	20-7	500
7320	Wielewaal	.	X	X	X	.	1	1	5-5	20-7	500
7340	Gaai	X	X	X	X	.	1	0	25-3	15-7	500
7370	Ekster	.	X	X	X	.	1	0	25-1	5-7	500
7380	Notenkraker	.	X	X	X	.	2	0	25-2	5-7	500
7410	Kauw	.	X	X	X	.	1	1	25-2	15-5	300
7450	Huiskraai	.	X	X	X	.	2	0	25-3	20-7	2500
7460	Roek	.	.	.	.	X	1	1	10-3	15-5	500
7470	Zwarte Kraai	.	X	X	X	.	1	0	25-2	5-7	500
7480	Bonte Kraai	X	X	X	X	.	2	0	25-4	15-8	500
7520	Raaf	.	X	X	X	.	2	0	10-2	5-6	1500
7560	Zwarte Mees	.	.	X	X	.	1	1	10-3	5-7	300
7570	Kuifmees	X	X	X	X	.	1	1	25-2	20-6	300
7590	Glanskop	.	.	X	X	.	1	1	25-1	15-6	300
7600	Matkop	.	.	X	X	.	1	1	25-1	5-7	500
7610	Pimpelmees	.	X	X	X	.	1	1	10-3	5-7	300
7640	Koolmees	.	X	X	X	.	1	1	10-3	5-7	300
7650	Buidelmees	.	X	X	X	.	1	2	25-4	25-7	500
7660	Baardman	X	X	X	X	.	1	0	25-3	20-5	500
7700	Boomleeuwerik	X	X	X	X	.	1	1	10-3	25-6	500
7720	Veldleeuwerik	.	X	X	X	.	1	1	25-3	20-6	300
7730	Kuifleeuwerik	X	X	X	X	.	2	0	10-3	20-7	500
7830	Oeverzwaluw	.	.	.	.	X	1	1	15-5	20-7	500
7900	Boerenzwaluw	X	X	X	X	.	2	0	10-5	5-7	1000
7930	Huiszwaluw	.	.	.	.	X	1	1	10-6	20-8	300
7970	Cetti's Zanger	.	.	X	X	.	2	2	10-3	20-7	300
7990	Staartmees	.	X	X	X	.	1	1	25-2	5-6	500
8010	Fluiter	.	.	X	X	.	1	1	10-5	5-7	300
8020	Bergfluiter	.	.	X	X	.	2	0	25-4	5-7	300
8100	Fitis	.	.	X	X	.	1	1	10-4	5-7	300
8120	Tjiftjaf	.	.	X	X	.	1	1	5-4	25-7	300
8150	Iberische Tjiftjaf	.	.	X	X	.	2	0	10-4	25-7	300
8190	Grauwe Fitis	.	.	X	X	.	2	0	25-5	25-7	300
8210	Grote Karekiet	.	.	X	X	.	1	0	10-5	20-7	300
8230	Waterrietzanger	.	.	X	X	.	2	0	25-4	20-7	300
8240	Rietzanger	.	.	X	X	.	1	1	15-4	15-7	300
8250	Veldrietzanger	.	.	X	X	.	2	0	25-5	5-8	300
8260	Struikrietzanger	.	.	X	X	.	2	0	25-5	20-7	300
8270	Kleine Karekiet	.	.	X	X	.	1	1	1-5	15-7	300
8280	Bosrietzanger	.	.	X	X	.	1	1	5-5	25-7	300
8350	Orpheusspotvogel	.	.	X	X	.	2	0	10-5	20-7	300
8360	Spotvogel	.	.	X	X	.	1	1	5-5	20-7	300
8390	Sprinkhaanzanger	.	.	X	X	.	1	1	20-4	15-7	300
8400	Krekelzanger	.	.	X	X	.	1	0	15-5	15-7	300
8410	Snor	.	.	X	X	.	1	1	20-4	15-7	300
8420	Graszanger	.	.	X	X	.	2	0	25-3	20-9	300
8500	Zwartkop	.	.	X	X	.	1	1	10-4	25-7	300
8510	Tuinfluiter	.	.	X	X	.	1	1	25-4	25-7	300
8530	Braamsluiper	.	.	X	X	.	1	1	20-4	6-7	300
8630	Grasmus	.	.	X	X	.	1	1	20-4	15-7	300
8740	Bruinkopdiksn.m.	.	X	X	X	.	1	2	25-3	6-7	300
8760	Vuurgoudhaan	.	.	X	X	.	1	1	15-4	6-7	300
8770	Goudhaan	.	.	X	X	.	1	1	5-4	5-7	300
8780	Winterkoning	.	.	X	X	.	1	1	25-1	25-7	300
8790	Boomklever	.	X	X	X	.	1	1	10-2	5-6	300
8830	Kortsnavelboomkr.	.	X	X	X	.	1	0	15-2	25-6	300
8850	Boomkruiper	.	.	X	X	.	1	1	25-1	25-6	300
8910	Treurmaina	.	X	X	X	.	2	0	25-2	5-8	300
8940	Spreeuw	.	X	X	X	.	1	0	25-3	5-6	300
9050	Beflijster	X	X	X	X	.	2	0	10-5	20-7	500
9060	Merel	.	.	X	X	.	1	1	25-2	20-7	300
9120	Kramsvogel	.	X	.	.	.	2	0	10-5	5-7	500
9120	Kramsvogel	.	.	X	X	.	1	0	5-3	5-7	500
9140	Zanglijster	.	.	X	X	.	1	1	15-4	5-7	300
9150	Grote Lijster	.	X	X	X	.	1	1	25-2	5-6	500
9190	Grauwe Vliegenv.	.	X	X	X	.	1	1	10-5	15-8	300
9200	Roodborst	.	.	X	X	.	1	1	25-4	5-7	300
9210	Blauwborst	.	.	X	X	.	1	1	25-3	20-7	300
9220	Roodsterblauwb.	.	.	X	X	.	2	0	25-4	20-7	300
9240	Noordse Nachteg.	.	.	X	X	.	2	0	15-5	25-6	300
9250	Nachtegaal	.	.	X	X	.	1	1	1-5	25-6	300
9290	Bonte Vliegenv.	.	.	X	X	.	1	1	15-4	20-6	300
9300	Withalsvliegenv.	.	X	X	X	.	2	0	25-4	5-7	300

csna	Soort	Broedcode					N wrn. Datumgr. Fusie				
		I	P	T	N	NT	A	B	S	E	afst.
9320	Kleine Vliegenv.	.	X	X	X	.	1	0	25-4	5-7	300
9330	Zwarte Roodstaart	.	.	X	X	.	1	1	15-4	15-7	300
9360	Gekraagde Roodst.	.	.	X	X	.	1	1	25-4	5-7	300
9390	Paapje	.	.	X	X	.	1	1	10-5	25-7	300
9390	Paapje	X	X	.	.	.	2	0	25-5	25-7	300
9400	Roodborsttapuit	.	.	X	X	.	1	1	10-3	6-7	300
9400	Roodborsttapuit	X	X	.	.	.	1	1	1-4	6-7	300
9440	Tapuit	X	X	.	.	.	2	0	5-6	5-8	300
9440	Tapuit	.	.	X	X	.	1	0	10-4	5-8	300
9560	Waterspreeuw	.	X	X	X	.	1	0	10-3	5-7	500
9580	Roodbuikwaterspr.	.	X	X	X	.	1	0	10-3	5-7	500
9590	Huisemus	X	X	X	X	.	1	1	5-3	25-6	300
9630	Ringmus	.	X	X	X	.	1	1	25-3	20-6	300
9770	Heggenmus	.	.	X	X	.	1	1	5-3	15-7	300
9780	Gele Kwikstaart	.	.	X	X	.	1	1	10-4	25-7	300
9780	Gele Kwikstaart	X	X	.	.	.	1	1	25-5	25-7	300
9800	Engelse Kwikst.	X	X	.	.	.	2	0	25-5	25-7	300
9800	Engelse Kwikst.	.	.	X	X	.	1	0	10-4	25-7	300
9880	Grote Gele Kwikst.	X	X	X	X	.	1	2	5-4	25-6	500
9900	Rouwkwikstaart	X	X	X	X	.	2	0	15-5	15-7	300
9910	Witte Kwikstaart	X	X	X	X	.	1	2	25-3	15-7	300
9940	Duinpieper	X	X	X	X	.	2	0	10-5	20-7	500
9950	Graspieper	X	X	.	.	.	1	1	10-5	5-7	300
9950	Graspieper	.	.	X	X	.	1	1	25-3	5-7	300
9960	Boompieper	.	.	X	X	.	1	1	10-4	15-7	300
10030	Vink	.	.	X	X	.	1	1	15-4	25-7	300
10050	Keep	.	.	X	X	.	2	0	10-5	25-7	300
10060	Appelvink	.	X	X	X	.	1	1	10-3	25-6	300
10090	Goudvink	X	X	X	X	.	1	1	25-3	5-8	500
10120	Roodmus	.	X	X	X	.	1	1	5-6	5-7	500
10160	Groenling	.	X	X	X	.	1	1	10-4	25-6	300
10210	Kneu	.	X	X	X	.	1	1	20-4	25-7	500
10230	Kleine Barmsijs	.	X	X	X	.	1	2	5-5	5-8	500
10240	Barmsijs	.	X	X	X	.	2	0	5-5	5-8	500
10270	Grote Kruisbek	.	X	X	X	.	2	0	1-1	20-5	500
10290	Kruisbek	.	X	X	X	.	1	0	1-1	20-5	500
10300	Witbandkruisbek	.	X	X	X	.	2	0	1-1	20-5	500
10310	Putter	.	.	X	X	.	1	1	25-3	20-7	300
10310	Putter	X	X	.	.	.	1	1	5-5	20-7	500
10340	Europese Kanarie	.	X	X	X	.	2	0	10-4	5-8	300
10360	Sijs	.	X	X	X	.	1	1	15-4	20-6	300
10400	Grauwe Gors	.	X	X	X	.	2	0	10-5	25-7	500
10410	Geelgors	.	X	X	X	.	1	1	25-3	25-7	300
10460	Ortolaan	.	X	X	X	.	2	0	10-5	5-7	300
10590	Rietgors	.	X	X	X	.	1	1	10-4	5-7	300

Bijlage 6. Soortkaarten inventarisatie 2021

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl)

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

